

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERİN ÇOCUKLUK ÖRSELENME
YAŞANTILARI İLE ÖZ-ANLAYIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yakup İme

İstanbul

Şubat, 2018

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERİN ÇOCUKLUK ÖRSELENME
YAŞANTILARI İLE ÖZ-ANLAYIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yakup İme

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Besra Taş

İstanbul

Şubat, 2018

TEZ JÜRİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU.....

Üye

Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ.....

Üye

Yrd. Doç. Dr. Besra TAS.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bireyin günlük yaşam içerisinde yaşadığı olumsuzluklar karşısında kendisine peşin hükümlü ve yargılayıcı olmadan şefkat ve sevecenlikle yaklaşip; kendini ayırtırmadan, soyutlamadan her türlü yaşanan olumsuz bir durumu tüm insanlığın ortak paydası gibi görmesi öz-anlayışı oluşturur. Bu kavramın ergenlerin çocukluk örselenmeri ile ilişkisi merak uyandırmaktadır. Bu merakı gidermek için bu araştırmayı yapmamı destekleyip, zorlu süreçte karşılaştığım sorunlarda nazik, pozitif ve sakin yaklaşım gösteren, yazdığım taslakları her seferinde dikkat ve titizlikle okuyup, sorularıma sabırla cevap veren tez danışmanım sayın Yrd. Doç.Dr. Besra TAŞ hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez izleme kurulumda bulunan, zaman zaman görüşlerine başvurduğum çok değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU ve Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ'a teşekkür ediyorum.

Tez süresince desteğini esirgemeyen sayın Prof.Dr. Mehmet Engin DENİZ hocama,yüksek lisans süresince daima pozitif, yardımsever ve sıcak yaklaşımları nedeniyle tüm İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi hocaları ve personeline, araştırmaya destek veren meslektaşlarıma ve katılan tüm öğrencilere çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans sürecinin yaşamıma katmış olduğu iki güzel insan, değerli arkadaşlarım Azmi ÇAĞLAR ve Yusuf AKYIL kardeşlerime teşekkür ediyorum.

Dularını her daim yanımda hissettiğim kıymetli anne ve babama, araştırma süresince zamanını çalmama rağmen bu durumu hoşgörüyü karşılayan sevgili eşim Sevil Hanım'a ve biricik yavrum İbrahim'e çok teşekkür ediyorum.

Yakup İME

Şubat 2018

ÖZET

ERGENLERİN ÇOCUKLUK ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE ÖZ-ANLAYIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yakup İME

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Besra TAŞ

Şubat 2018, 97+VIII Sayfa

Bu araştırmada ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma lise son sınıfa devam eden 313 erkek ve 144 kız olmak üzere toplam 457 ergen ile gerçekleştirilmiştir. Ergenlerin çocukluk örselenme yaşantılarına ilişkin veriler Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeğiöz- anlayış düzeylerinin belirlenmesinde Öz-Anlayış Ölçeği ve kişisel özelliklerine ilişkin veriler araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılarak elde edilmiştir.

Ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkinin analizinde Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniğinden yararlanılmıştır. Ergenlerin Çocukluk örselenme yaşantıları ve Öz-anlayış puan ortalamalarının cinsiyet, not ortalaması, bölüm, okul türü, algılanan ekonomik durum, kardeş sayısı, anne - baba eğitim durumu ve yetiştiği aile tutum değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile test edilmiş, farklılaşma gözlenen durumlarda farklılaşmanın kaynağının belirlenmesi için Tukey testi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin var olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenler, Çocukluk Örselenme Yaşantıları, Öz-Anlayış

SUMMARY

**THE INVESTIGATION OF RELATIONSHIP BETWEEN
CHILDHOOD TRAUMATIC EXPERIENCES AND SELF-
COMPASSION AMONG ADOLESCENTS**

Yakup İME

Master Thesis, Institute of Social Sciences

Supervisor: Assistant Prof. Besra TAS

February 2018-97+VIII

The aim of the study was to investigate the relationship between childhood traumatic experiences and self-compassion among adolescents.

Participants of the research were 12th grade high school students. Participants were made up of totally 457 adolescents of which 144 were girls and 313 boys.

In order to determine childhood traumatic experience of the adolescents Childhood Traumatic Experience Scale, for the self-compassion Self-compassion Scale for personal characteristics "Personal Information Form" prepared by researcher were used.

Pearson Moments Multiplier Correlation Coefficient was used for the relationship the relationship between childhood traumatic experiences and self-compassion among adolescents. One way Anova was employed in order to determine if childhood traumatic experiences and self-compassion mean scores differentiate with respect to gender, general point average, program type, types of high school, perceived economic income, siblings number, parental education level, and perceived parental attitude variables. Tukey test was used as a further analysis to determine the source of differentiation.

According to the study, there was statistically significant negative relationships between childhood traumatic experiences and self-compassion among adolescents.

Key Words: Adolescents, Childhood Traumatic Experiences, Self-Compassion

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	2
1.3. Araştırma Soruları.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Varsayımlar.....	5
1.6. Sınırlılıklar.....	5
1.7. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ BİLGİ.....	7
2.1. ERGENLİK.....	7
2.1.1. Ergenlikte Gelişim.....	7
2.1.1.1. Bedensel ve Cinsel Gelişim.....	8
2.1.1.2. Duygusal Gelişim.....	9
2.1.1.3. Ahlaki Gelişim.....	9
2.1.1.4. Sosyal ve Toplumsal Gelişim.....	10
2.1.1.5. Bilişsel Gelişim.....	11
2.1.1.6. Kişilik Gelişimi.....	12
2.1.2. Ergenlik Dönemine İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar.....	12
2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI.....	16
2.2.1. Çocuk İstismarı Türleri.....	16
2.2.1.1. Fiziksel İstismar.....	16
2.2.1.2. Duygusal İstismar.....	16
2.2.1.3. Cinsel İstismar.....	17
2.2.1.4. İhmal.....	18
2.2.2. Çocukluk Çağı İstismarını Açıklayan Yaklaşımlar.....	19

2.2.3. Çocuk İstismarında Risk ve Koruyucu Faktörler.....	20
2.2.3.1. Çevresel Faktörler.....	20
2.2.3.2. Aile Faktörleri.....	21
2.2.3.3. Ebeveyn Bakıcı Faktörleri.....	21
2.2.3.4. Çocuk Faktörleri.....	22
2.2.4. Çocuk İstismarının Kısa ve Uzun Vadeli Sonuçları.....	22
2.3. ÖZ-ANLAYIŞ.....	24
2.3.1. Öz-Anlayış Nedir?.....	24
2.3.2. Öz-Anlayışın Alt Boyutları.....	25
2.3.2.1. Öz Şefkat.....	25
2.3.2.2. Paylaşımların Farkında Olma.....	26
2.3.2.3. Bilinçli Farkındalık.....	27
2.3.3. Öz-Anlayış ile ilgili Araştırmalar.....	28
2.3.4. Öz-Anlayış ve Psikolojik Danışmanlık Kuramları.....	31
2.3.4.1. Psikanalitik Kuram.....	31
2.3.4.2. Bilişsel Davranışçı Yaklaşım.....	32
2.3.4.3. İlişkisel Kuram.....	32
2.3.4.4. Hümanistik Kuram.....	33
BÖLÜM III YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli.....	34
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	35
3.3.2. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ).....	35
3.3.3. Öz-Anlayış Ölçeği (Self Compassion Scale).....	35
3.4. Veri Toplama İşlemi.....	36
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	36
BÖLÜM IV BULGULAR.....	38
BÖLÜM V TARTIŞMA.....	70
BÖLÜM VI SONUÇ ve ÖNERİLER.....	77
ÖNERİLER.....	80
a. İleride Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler.....	80
b. Alanda Çalışan Uzmanlara İlişkin Öneriler.....	80

KAYNAKÇA.....82

EKLER.....94

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Ek 2: Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (Örnek Maddeler)

Ek 3: Öz-Anlayış Ölçeği (Örnek Maddeler)

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1. Tablo 1. Katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler.....	34
Tablo 2. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkiler.....	38
Tablo 3. Ergenlerin cinsiyetleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik <i>t</i> testi tablosu.....	39
Tablo 4. Not ortalamaları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	40
Tablo 5. Not ortalaması açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	41
Tablo 6. Ergenlerin devam ettikleri bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	42
Tablo 7. Ergenlerin bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	43
Tablo 8. Devam edilen okul türü açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	44
Tablo 9. Okul türü açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	45
Tablo 10. Ergenlerin algılanan ekonomik durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	46
Tablo 11. Algılanan ekonomik durum açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	47
Tablo 12. Kardeş sayıları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	48
Tablo 13. Kardeş sayıları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	49
Tablo 14. Anne eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	51
Tablo 15. Anne eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	52
Tablo 16. Baba eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	54
Tablo 17. Baba eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme	

yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	55
Tablo 18. Ebeveyn tutumu açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri.....	56
Tablo 19. Ebeveyn tutumu açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	57
Tablo 20. Ergenlerin cinsiyetleri açısından öz-anlayışa yönelik <i>t</i> testi tablosu.....	58
Tablo 21. Not ortalamaları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri.....	59
Tablo 22. Not ortalamaları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	59
Tablo 23. Devam edilen bölümleri açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri.....	60
Tablo 24. Bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu.....	61
Tablo 25. Devam edilen okul türü açısından öz-anlayışa yönelik betimsel İstatistikleri.....	61
Tablo 26. Okul türü açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	62
Tablo 27. Ekonomik durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel İstatistikleri.....	63
Tablo 28. Algılanan ekonomik durum açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	63
Tablo 29. Kardeş sayıları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri.....	64
Tablo 30. Kardeş sayıları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	64
Tablo 31. Anne eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel İstatistikleri.....	65
Tablo 32. Anne eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	65
Tablo 33. Baba eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel İstatistikleri.....	66
Tablo 34. Baba eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu.....	67
Tablo 35. Ebeveyn tutumu açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri.....	68
Tablo 36. Ebeveyn tutumu açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi Tablosu.....	68

BÖLÜM I

1.1.Problem

Birey yaşam süresince sürekli değişim ve gelişim süreci içerisinde. Ergenlik dönemi bu gelişim süreçlerinden en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Ergenlik döneminin gelişim süreci içerisinde çok önemli olmasının nedeni çocukluk ile yetişkinlik arasında bir köprü olmasından kaynaklanmaktadır. Herkes için bildik gelen ergenlik dönemi; yeni davranış ve tutumların denendiği, bireyde biyolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere köklü değişikliklerin gözlemlendiği bir gelişim sürecidir (Cansever, 2013, s.193). Ergenlik döneminde ergenin geçmişte yaşamış olduğu birtakım olumsuz yaşantılara bağlı olarak fizyolojik ve psikolojik sağlığı ve gelişimi olumsuz etkilenebilmektedir. Ergenin fizyolojik ve psikolojik sağlığını olumsuz etkileyen nedenlerin en önemlilerinden biri kuşkusuz istismardır.

Son yıllarda, gerek bölgemizde yaşanan savaşlar nedeniyle çocukların zorunlu yer değiştirmelerine bağlı olarak gerekse toplumumuzun birçok kesiminde görülmesinden dolayı çocuk istismarı konusu dikkat çekmektedir. Çocuk gelişimine olan ilgi ve bilginin artmasıyla ihmal ve istismarın çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya çıkması bu sorun üzerine olan ilgiyi daha da artırmaktadır. Kempe, Silverman, Steele ve Droegemueller (1962) çocuk istismarını bilimsel bir terim olarak örselenmiş çocuk sendromu (battered child syndrome) adı altında ilk ortaya atan kişiler olmuşlardır.

Çocuğun sağlığına, gelişimine ve onuruna her türlü mevcut veya potansiyel zararları olan, çocuğa fiziksel, duygusal veya cinsel yönden zarar veren gelişimini olumsuz etkileyen tüm eylem ve davranışlar çocuk istismarını oluşturur. Çocuk istismar vakalarının önemli bir kısmı çocuğun yakınındaki kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kişiler genellikle aile üyeleri veya yakın toplumdaki kişilerle birlikte bazı durumlarda günlük hayatta karşılaşılabilecekleri yabancılar olmaktadır (World Health Organization [WHO], 1999). Birçok sosyal faktör, kültürel yapı ve süregelen yoksulluk çocuk istismarı üzerinde önemli rol oynamaktadır (Garbarino, 1976). İstismar, ileriki yaşlarda özellikle ergenlikte ve yetişkinlikte sosyal, duygusal, davranışsal ve bilişsel problemlere yol açmaktadır (Post, Weiss ve Leverich, 1994).

Çocukluk örselenmelerine maruz kalan ergenlerin, yaşamlarında kaygı bozuklukları, bipolar bozukluk, depresyon, panik atak, fobi ve travma sonrası stres bozukluğu gösterme ihtimalleri daha fazladır (Heim ve Nemeroff, 2001). Bireyin fizyolojik ve psikolojik sağlığını

olumsuz etkileyen çocukluk örselenmelerine maruz kalma durumunun ergenin öz anlayışı üzerindeki etkisi ilgi çekmektedir.

Öz anlayış kavramı doğu felsefesinde yüzyıllardır var olmasına rağmen, batı psikolojisine kavram olarak 2000’li yıllardan sonra girmiştir. Öz anlayış, bireyin kendi kederine, acısına açık olması, bu durumlarla yüzleşmekten kaçınmayıp kabul etmesi, kendi benliğine sevecenlikle ve şefkatle yaklaşması, hatalarını, yetersizliklerini benimseyip bunları yaşam deneyiminin bir parçası görmesidir (Neff, 2003a). Yüksek öz anlayışa sahip bireyler yaşamlarında olumlu duygular gösterir, samimi arkadaşlıklar geliştirirler ve hayat memnuniyet seviyeleri yüksektir (Jeon, Lee ve Kwon, 2016). Öz anlayış psikolojik iyi oluş, kendini kabul, yaşam doyumu, sosyal bağlantılılık, benlik saygısı, bilinçlilik, özgürlük, mutluluk ve merak ile doğru orantılı olup kaygı, depresyon, nevrotik mükemmeliyetçilik, öz eleştiri, nevrotiklik ve düşünceleri bastırma ile negatif ilişkilidir (Neff, 2003a; Neff, 2003b).

Türkiye’de alan yazın incelendiğinde çocukluk örselenmeleri ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmasına rağmen örselenmiş çocukluk yaşantılarının ergenlerin öz anlayışları üzerindeki etkisine değinen doğrudan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla çocukluk yaşantılarında örselenmelere maruz kalmış bireylerin ergenlik yıllarında kendilerine yönelik öz anlayışı nasıl ve ne düzeyde olacağı merak uyandırmaktadır.

Tüm bu ifadeler ışığında bu araştırmanın problem cümlesi “Ergenlerin çocukluk örselenme yaşantılarının cinsiyet, not ortalaması, bölüm, okul türü, algılanan ekonomik durum, kardeş sayısı, anne - baba eğitim durumu ve yetiştiği aile tutum değişkenlerine göre öz anlayış düzeyleri anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir ?” olarak belirlenmiştir.

1.1.Amaç

Bu araştırmada ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ayrıca çalışmanın ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ve öz-anlayışları cinsiyet, not ortalaması, bölüm, okul türü, algılanan ekonomik durum, kardeş sayısı, anne - baba eğitim durumu ve yetiştiği aile tutum değişkenlerine göre de incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmadaki temel amaçlara ulaşılmasına yönelik aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1.2.Araştırma Soruları

1. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının(algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantıları) düzeyleri;
 - 2.1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.2. Ergenlerin not ortalamalarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.3. Ergenlerin devam ettikleri bölümlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.4. Ergenlerin devam ettikleri okul türüne göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.5. Ergenlerin algılanan ekonomik durumlarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.6. Ergenlerin kardeş sayılarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.7. Ergenlerin anne eğitim durumuna göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.8. Ergenlerin baba eğitim durumuna göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 2.9. Ergenlerin algılanan ebeveyn tutumuna göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerin öz-anlayışlarının araştırılması;
 - 3.1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 3.2. Ergenlerin not ortalamalarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 3.3. Ergenlerin devam ettikleri bölümlerine göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 3.4. Ergenlerin devam ettikleri okul türüne göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 3.5. Ergenlerin algılanan ekonomik durumlarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - 3.6. Ergenlerin kardeş sayılarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

- 3.7. Ergenlerin anne eğitim durumuna göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 3.8. Ergenlerin baba eğitim durumuna göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 3.9. Ergenlerin algılanan ebeveyn tutumuna göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

1.3.Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi insanoğlunun gelişimin dönemlerinden en önemli parçalarından biridir. Ülkemiz nüfusunun büyük yaklaşık yüzde 10'u-8 milyon-15-19 yaş (Türkiye İstatistik Kurumu [TUIİK], 2018) dönemindeki gençler oluşturmaktadır. Geleceğimizin teminatı, toplumun devamını sağlayacak gençlerin sağlıklı bir şekilde yetişmesi ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Gerek ülkemizde gerekse dünyada son yıllarda yazılı ve görsel basında birçok ergenin çeşitli türlerde istismara maruz kaldıkları görülebilmektedir. Birçok istismar vakası tam olarak ortaya çıkmamaktadır. Dolayısıyla toplumun en küçük birimi olan ailenin ve ergenin yakın çevresindeki kişilerin istismar ile ilgili eğitilmeleri ve bilinçlendirilmeleri önem arz etmektedir.

Tarihe baktığımızda çocuk istismarının çok eski çağlardan beri var olduğu anlaşılmaktadır. Bu önemli sosyal problem için son yıllarda sistematik yapılan çalışmalar önleyici ve iyileştirici rol oynamaktadır (Cicchetti ve Carlson, 2005, s.1).Çocukluk örselenmelerinin bireyin psikolojik (Mullen, Martin, Anderson, Romans ve Herbison, 1996), ve sosyal (Varia, Abidin ve Dass, 1996) sağlığı üzerinde uzun süreli olumsuz etkileri vardır. İhmal ve istismara maruz kalan ergenler saldırganlık, şiddet eğilimi, duygusal problemler, kişiler arası ilişkilerde sorunlar, yeme bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi olumsuz belirtiler gösterirler (Lev-Wiesel, 2008; Wolfe, 2001). Çocukluk örselenmelerine maruz kalmış bireyler ergenlik yıllarında daha itaatkar, utangaç, çekingen, kararsız ve içe dönüktürler (Çelik ve Odacı, 2012).

Bireyler hayatın belli dönemlerinde elem, keder, acı, üzüntü, çaresizlik ve başarısızlık gibi olumsuz duygu durumları yaşayabilmektedirler. Bireyin bu olumsuz duygu durumlarıyla etkin baş edebilmesi için kendilerine zarar vermeden bu olumsuz durumlardan kurtulmaları gerekmektedir. Bireylerin, bu olumsuz duygu durumlarından daha yaşanabilir ve zararsız bir şekilde kurtulup hayatlarını daha yaşanabilir şekilde sürdürmeleri için öz anlayışlarının geliştirilmesi önem arz etmektedir (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008).

Ergenlik döneminde bireyin psikolojik sağlığının yerinde olması hem kendisi hem de içinde yaşadığı toplum için önemlidir. Çünkü ergenler almış olduğu eğitimi üretime dönüştürüp toplumun geleceğinde, gelişmesine ve büyümesine katkı sağlayacaktır. Herhangi bir şekilde istismara maruz kalmış ergenler bu dönemde çeşitli sorunlar yaşayabilir. Ergenler üzerindeki örselenmiş yaşantıların uzun süreli etkilerinin sağaltımında öz anlayış tedavi edici bir etken olabilir. Ergenlerin öz anlayış düzeyleri yüksek olursa yaşamış oldukları psikolojik sorunlarla etkin bir şekilde baş edebilirler. Diğer bir ifadeyle öz anlayış ergenlerin yaşamış olduğu sorunlar karşısında iyileştirici bir etki gösterebilir.

Yapılacak olan bu araştırma, çocukluk örselenmelerinin ergenler üzerindeki etkileri konusunda daha fazla farkındalık kazandırılmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, hem çocukluk örselenmeleri ile ilgili bulgular toplumun bu konuya daha hassas, önemle yaklaşmasını ve bilinçlenmesini sağlayacak hem de ülkemizde son yıllarda araştırma konusu olan öz anlayış kavramına yeni tamamlayıcı bilgiler getirerek, ilgili araştırmaların eksikliğinin giderilmesine önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan ergenlerin Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öz-Anlayış Ölçeği veri toplama araçlarına içten ve doğru tepkiler verdikleri varsayılmıştır.
2. Çalışma grubunun evreni uygun olarak yansıttığı varsayılmıştır.
3. Bu ölçeklerin ilgili özellikleri ölçekbilir nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmada incelenen çocukluk örselenme yaşantıları düzeyi, Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen öz-anlayış düzeyi, Öz-Anlayış Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırma bulguları yalnızca 2017–2018 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Esenyurt İlçesi'nin farklı lise türlerinin lise son sınıflarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır ve elde edilen sonuçlar benzer koşullara sahip öğrencilere genellenebilir.

1.7. Tanımlar

İstismar: Çocuğun sağlığına, gelişimine ve onuruna her türlü mevcut veya potansiyel zararları olan, çocuğa fiziksel, duygusal veya cinsel yönden zarar veren gelişimini olumsuz etkileyen tüm eylem ve davranışlara denir (WHO, 1999).

Fiziksel İstismar: Çocuğun bakımından sorumlu olan bireylerin çocuğa bilinçli olarak fiziksel zarar vermesidir (McCoy,2014,s.63).

Cinsel İstismar:Psikososyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır (Polat, 2001).

Duygusal İstismar: Çocuğun büyüdüğü toplum içerisinde, sosyal ve duygusal yetkinliklerini gelişimini sağlamak için gelişimiyle uygun, destekleyici bir çevrenin sağlanmaması ve çocuğa karşı fiziksel, zihinsel, psikolojik, ahlaki veya sosyal olarak potansiyel veya mevcut zarar verici durumların olmasıdır (WHO, 1999).

Öz Anlayış: Bireyin kendi kederine, acısına açık olması, bu durumlarla yüzleşmekten kaçınmayıp kabul edici olması, kendi benliğine sevecenlikle ve şefkatle yaklaşması, hatalarını, yetersizliklerini benimseyip bunları yaşam deneyiminin bir parçası olarak görmesidir (Neff, 2003a).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ BİLGİ

2.1. ERGENLİK

İnsanoğlu hayata adım attığı günden itibaren hızlı bir gelişim sürecine girer. Bu gelişim sürecini bebeklik, erken çocukluk, geç çocukluk, ergenlik, genç yetişkinlik, orta yaş ve yaşlılık dönemlerine ayırabiliriz (Bacanlı, 1999, s.27). Ergenlik kuşkusuz gelişimin en hızlı olduğu dönemlerden birisidir. Ergenin kelime anlamı batı literatürü incelendiğinde “adolescent” sözcüğü ile ifade edilmektedir. Değişim ve gelişimi içeren ergenlik dönemi Latince “adolescere” fiil kökünden gelmekte olup anlık bir durumdan ziyade süreci ifade etmektedir (Yavuzer, 2002, s.262). Kulaksızoğlu (2004, s.34)’ na göre ergenlik, bireyde beden ve boy olarak büyümenin yanında hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişim ve gelişimlerin olduğu, buluşla başlayan ve bedenen büyümenin sona ermesi ile sonlandığı düşünülen özel bir evredir.

Derman (2008)’ a göre ise ergenlik öncelikle duygusal ve fiziksel değişimler ile başlayıp, cinsel ve psikososyal olgunlaşmalar ile devam edip, kimlik kazanma, özgürlük ve toplumsal üretime katkı ile son bulan bir süreci ifade etmektedir. Yörükoğlu (2007, s.13)’ na göre ise çocukluk ile yetişkinlik arasında gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık becerilerin kazanılması sürecini içine alır. Başlangıç ve bitiş dönemleri bedensel ve cinsel gelişime göre olduğundan bireysel farklılıklar söz konusu olduğundan yaşları kesin çizgiyle belirtmek zordur, genel olarak 12 ile 21 yaş arasını kapsar.

Ergenlik dönemi meydan okuma, asilik ve hayata yeni pencerelerin açıldığı bir dönemdir. Bireyin olgunlaşma aşamasının başka hiçbir döneminde bu kadar az bir vakitte birçok farklı bölgede değişim görülmez. Bu dönemde bireyin bedeni, zihni, düşünce şekli, becerileri ve kişilerarası ilişkileri hızlı bir şekilde değişir (Yalom, 2008, s.11).

2.1.1. Ergenlikte Gelişim

Ergenlik döneminde gelişim ile ilgili birçok farklı görüş olmasına rağmen ortak olan nokta değişimin sürekli olduğudur. Süreklilik birbirini takip eden periyotlardan oluşur. Her bir periyot kendinden önce gelen periyota dayanarak oluşur. Ergenlik çağının yaş dönemleri ile ilgili olarak

toplumdan topluma farklılaşmalar olur. İklim, yaşanılan bölge, beslenme alışkanlıkları ve genetik faktörler bu farklılaşmanın nedenlerindedir (Yavuzer, 2017, s.61).

Ergenlik dönemindeki gelişim insanoğlunun gelişimindeki en hızlı büyüme periyotlarından birisidir. Bu dönemdeki bedensel gelişim, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimin temelini oluşturur. Ergenlik dönemi biyolojik gelişim ile başlar, zihinsel ve ruhsal gelişim ile son bulur. Bu gelişmelere bireyin ayak uydurabilmesi bireyin kendine has bazı nitelikler kazanmasını sağlar. Ergenlik sürecindeki gelişmeler hayatın diğer dönemlerindeki gelişmelerden oldukça farklıdır (Ekşi, 1982, s.88).

2.1.1.1. Bedensel ve Cinsel Gelişim

Ergenlerin gelişimi için standart bir gelişim grafiğinden bahsetmek pek mümkün değildir. Büyüme hız ve süreleri bireysel farklılıklar nedeniyle değişmektedir. Kızların büyümeye erkeklere oranla daha hızlı başlar. Ergenlik döneminde görülen en belirgin değişimler tüm uzun kemiklerin uzunluğunun artması ve eklem kemiklerinin gelişimidir. Bu değişimler fiziki güç artışının temelini oluşturur. Dişler düzenli bir değişim ve gelişim sürecinden geçer, yüzün görünümü bir değişim geçirerek ergenlik döneminin sonlarına doğru yetişkin ölçülerine ulaşır (Yavuzer, 2005, s.21).

Ergenlik döneminde büyüme belli bir sırayı takip etmektedir. İlk önce eller ve ayaklar büyür. Bunları kollar ve bacaklar takip eder. Kızlardaki kas gelişimi erkeklere oranla daha geridir. Bundan dolayı tam anlamıyla gelişmiş bir kadının bedeninde daha çok yağ bulunurken erkeğin bedeninde daha çok kas bulunur. Ergenlik dönemindeki bedensel gelişimin ilginç farklılıklardan bir tanesi erkeklerin kalp ve akciğerlerinin kızlarınkine oranla daha büyük olmasıdır. Bu nedenle ergenlik çağındaki erkekler kızlara oranla hız ve bedensel dayanıklılık açısından daha yüksek bir etkinlik göstermektedirler (Cüceloğlu, 1992, s.35).

Ergenlik döneminde ergenin boy ve ağırlığı artış kazanırken, cinsel gelişimin başladığını işaret eden diğer önemli değişimler ortaya çıkmaktadır. Bu değişimler birincil ve ikincil cinsiyet özellikleridir. Bu özelliklerin ortaya çıkma durumu genetik duruma ve iklimsel koşullara bağlı olarak kişisel farklılıklar gösterebilir (Gander ve Gandiner, 1995, s.412-413).

Ergenlik dönemindeki cinsel gelişim kızlarda ve erkeklerde aynı zaman ve hızda gerçekleşmez. Cinsel içerikli değişimler kızlarda 10 yaşlarında başlarken erkeklerde 11-12 yaşları civarında başlamaktadır. Buluş öncesi olarak isimlendirilen bu dönemde karşı cins ve sembollerle ilgilenme, daha kadınsı veya erkeksi tavırlar geliştirme davranışları gözlenebilir. Boyca büyümenin çok hızlı olması sebebiyle ergende aşırı iştah artışı görülmektedir. Ergen ihtiyaç

duyduğu protein ve enerjiyi depolar. Bulduğdaki cinsel uyanışı ve diğer değişimleri başlatan uyarının ne olduğu tam olarak bilinmemektedir; insan bedeninde bir iç saat vardır ve gerekli uygunluk düzeyine ulaştığında bazı değişiklikleri başlatmak için alarm durumuna geçmektedir (Kulaksızoğlu, 2004, s.46)

Ergenlik döneminde kızlar ve erkekler hızla oluşan cinselliklerine verdikleri tepkilerde farklılık göstermektedirler. Başlangıçta erkeklerde cinsel dürtü çok fazladır, kızlarda ise ergenliğin ilk yıllarında cinselliğe duydukları ilgi hayal gücüne dayalı ve romantik düzeydedir. Kızlar için duygular çok önemlidir. Ergenlik döneminde ergenler doğru bir cinsel eğitime de ihtiyaç duymaktadırlar. Bu noktada ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir (Yavuzer, 2005, s.53).

2.1.1.2. Duygusal Gelişim

Ergenlik dönemi için davranışlarda dengesiz ve ani geçiş süreci denilebilir. Bu süreç gelişimini sürdüren bir ergen için başa çıkabilmesi için zor bir dönemdir. Ergenlik dönemi özlem duyulan bir yaşam dilimi olmadığı gibi, gelişmekte olan bir ergen için yaşanması oldukça zor bir dönemdir (Yavuzer, 2006, s.268).

Hızlı ve istem dışı bir şekilde değişen ve gelişen beden, ergende tinsel denge bozulması ve hatta kontrol kaybına neden olabilir (Mukaddes, 2000, s.18). Duygusal dünyasında çatışmalar yaşayan ergenin bu duygularına misal olarak; yalnızlıktan hoşlanma fakat grup içinde olma arzusu, yetişkinleri hor görme ancak onlardan medet ummak, anksiyete ve genel olarak umutsuz olmasına rağmen geleceğe umutla yönelme gibi duyguların yaşanması verilebilir (Yavuzer, 2006, s.269).

Ergen kendisi, ebeveynleri ve dış dünya ile psikolojik bir savaşın içerisinde. Asilik, isyan, yakınlarıyla geçimsizlik, inat, söz ve düşüncelerini kabul ettirme çabaları ile çabuk kırılma, küsme, öfkelenme ve yaşamdan bıkmaya dek varan depresif haller bu döneme özel niteliklerdir. Saldırganlık eğilimi burada da sürmektedir. Yavaş yavaş karşı cinsten akranlarıyla ilgilenmeye başlamakta, fakat karşılıklı çatışmalar, kırılmalar ve kavgalar da sık görülmektedir. Bu dönemde ergen yoğun bir psikolojik arayış içerisinde (Koptagel-İlal, 2001, s.256).

2.1.1.3. Ahlaki Gelişim

Ahlak bireyin içinde yaşadığı toplumun kurallarına uygunluk olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki gelişim kişilik gelişiminin en önemli halkalarından biridir. Ahlaki gelişile birlikte bireyin

sosyal kural ve gelenekleri çerçevesinde kendisini denetleyebilmesi beklenir. Kişi sosyal kurallara uygun bir şekilde kendini denetleyebiliyorsa iç denetimli, çevredeki kişilerin etkisi ile karar veriyorsa dış denetimli bir ahlaki gelişim gösterdiği söylenebilir. Ahlaki gelişim ile ilgili olarak birbirinden farklı görüşler mevcuttur. Freud, ahlaki yargı ve kuralların fallik dönemin sonuna doğru babayla özdeşleşme sonucu ortaya çıktığını belirtmektedir. Çocuk süpergonun gelişimi ile davranışlarını yönlendirir ve toplumsal rolleri benimser. Davranışçı yaklaşım ise bireyin ahlaki yargıları şartlanma yoluyla kazandığını savunur. Örneğin, eğer bir çocuk yaptığı bir davranış için ödüllendirilirse bu davranış doğru görülür ve pekişir. Sosyal öğrenme kuramı ise ahlaki ilkelerin model alma yoluyla kazanıldığını belirtir (Akt.Selçuk, 1999, s.87).

Ahlaki gelişim konusunda araştırmalar yapan Piaget'e göre ahlaki gelişim bilişsel gelişime paralellik gösterir. Bilişsel gelişim için gerekli olan kurallar ahlaki gelişim için de geçerlidir. Ahlaki yargıyı hedef noktası yapan Piaget ahlaki gelişimin her bireyin kendine özgü bir yapı taşıdığını belirtir (Akt.Selçuk, 1999, s. 87).

Çocuklarda ve yetişkinlerde ahlak yargılarının farklı düşünce mekanizmaları sonucunda geliştiğini belirten Kohlberg, ahlak anlayışı ve gelişimini düşünce boyutunda araştırmıştır. Kohlber'e göre bireyler karşılıklılık ahlakından evrensel ahlaka doğru gelişim gösterir. Bireylerde ahlaki karakterin gelişime bağlı bir süreç olduğunu belirterek, gelişimi üç ana evreye bölmüştür. Her evre kendisini takip eden evreden nitelik açısından farklıdır. Her evre yeni ve daha yoğun bir zihni bütünleşme sistemini temsil eder. Evrelerin kaçınılmaz bir şekilde oluştuğunu belirten Kohlberg, bu evrelerin yaş ile ilişkili olduğunu belirtmiştir (Akt.Aydın, 2005, s.164).

Ergenlik dönemi bireyin hayat boyunca sahip olacağı değerler sisteminin oluşmasında önemlidir. Çünkü ergenlik döneminde birçok etmen ergenin ahlakın ilkeli düzeyini benimseyip benimsemeyeceğini veya yargıların otoriteye bağlı kalarak geleneksel düzeyde kalıp kalmayacağını belirler (Cüceloğlu, 1992, s. 150).

2.1.1.4. Sosyal ve Toplumsal Gelişim

Ergenlikdöneminde ergen, birey olma ve bağımsızlaşma arayışlarına girer. İlişkilerini aile dışına taşıyarak daha çok akran grubu ile ilişkiler kurmaya başlar. Ergen için akran grubu içerisinde yer almak, kabul görmek ve saygı görmek çok önemlidir. Ergende meydana gelen bu değişim ebeveyn ilişkilerinde sorunlara yol açabilir, anne babanın çocuğa karşı müdahaleci tutumları artabilir. Bu dürekte ergenle etkili bir iletişim şekli oluşturmak, onu dinlemek ve anlamak, serbest hareket edebilme ve kendine güvenini geliştirecek tutumlarda bulunma sorumluluğu anne babaya düşmektedir (Kılıçarslan, 2010, s.6).

Ergenlik döneminin en önemli özelliklerinden biri de bireyin bu dönemde toplumsallaşma yönünde yönelim göstermesidir. Toplumsal uyum bir süreç içerisinde kazanılır. Bu uyum ergenlik döneminde bazı tecrübelerle gelişir. Bu dönemde ergen kendi cinsinden oluşan akran grubu içerisinde faaliyetlerini düzenlemeye çalışır. Ergenlik dönemi, kişinin toplumsal nitelik kazandığı bir arayış dönemidir. Bu arayış içerisindeki ergen kim olduğunu, kime bağlanıp inanacağını ve amacını bulmaya çalışır (Yavuzer, 1998, 111).

Ergenlerin arkadaşlarına ihtiyaç duymaları çocuklarıkinden farklıdır. Furman ve Buhmester (1992) tarafından yapılan bir çalışmaya göre; ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin en çok destek gördüğü kişilerin ebeveynleri olduğu tespit edilirken, yedinci sınıf öğrencilerinin anne babanın yanında arkadaşlarını kendilerine yakın hissettikleri bulunmuştur. Lise onuncu sınıf öğrencilerinin ise en çok destek aldıkları kişilerin kendi akran grubu içerisindeki arkadaşlarının olduğu tespit edilmiştir.

Ergenin sosyal gelişiminde akranları önemli rol oynar. Akranlarla ilişkilerin çok önemli olduğu bu dönemde ergenler için kuvvetli sosyallik ve kuvvetli yalnızlık zamanıdır. Her iki cinsten kişiler tarafından sevilen ergen, esnek, sempatik, canlı, neşeli ve grup aktiviteleri için aranan kişiler olarak görülürler. Diğer taraftan kendine güvensiz, çekingen, sinirli ve aileleri tarafından kabul edilmeyen ergenler akran grupları tarafından da kabul görmezler ve reddedilirler (Bilir ve Dabanlı, 1990, s.160-162).

2.1.1.5. Bilişsel Gelişim

Çocuğun somut düşünme şekli ergenlik döneminde değişir ve soyut düşünebilme becerisi gelişir. Soyut düşünce, olayların nedenlerini araştırmaya yönelik düşünce şeklidir. Bu tarz düşünme şeklinde varsayımlara dayalı olasılıklar akıl yolu ile analiz edilir ve fiile geçmeden önce çıkarımlar yapılır. Problem çözülürken deneme yanılma yöntemi yerine sistematik bir yaklaşım sergilenir. Ayrıca soyut işlemler döneminde olan ergen, başkalarının görüşlerine kanmaz, olayların arkasındaki nedenleri bulmaya çalışır. Deyim ve atasözlerinin kelimelerle ifade edilen anlamlarından daha farklı bir anlamı olduğunu bilir. İma ve benzetmeleri kavrar, metnin ana fikrini kolaylıkla çıkarabilir (Gander ve Gardiner, 1995, s.137).

Düşünme becerilerinin yetişkinlerle aynı özellikleri taşıdığı bu dönemde karşılaşılan bir durum somut işlemler ile çözülme yoluyla sınırlı olmayıp soyut işlemler döneminin bir özelliği olarak problem oluşturan değişik etkenler üzerinde ilişki kurulur. Çözüm konusunda oldukça sistemli bir düşünme becerisine sahip olan ergen tümevarım ve tümdengelim yoluyla akıl yürütme becerisi de kazanır. Politik, inanç ve değer gibi soyut kavramları etkili bir şekilde

kullanır. Ergen bu dönemde bilişsel olarak olgunlaşsa da bu özelliğini geliştirebilmek için çevresi ile olan iletişimi çok önemlidir. Yani, ergende var olan yetiyi kullanacak ortam o luşturmak ve uyarıcı vermek gerekir (Senemoğlu, 2009, s.49).

Her ergenlik dönemindeki bireyin soyut işlemler dönemini tamamladığına dair bir düşünce bulunsa da soyut işlemler döneminin her ergende gelişmediği bilinmektedir. Düşünce ile ilgili bilişsel stratejiler eğitimle geliştirilebilir. Soyut düşünceye ulaşma ile ergenin yaşadığı kültürel çevre, ailenin sosyo-ekonomik seviyesi ve zeka seviyesi arasında ilişkiler vardır (Özbay ve Öztürk, 1992, s.92).

2.1.1.6. Kişilik Gelişimi

Kişilik, bireyin sosyal ve psikolojik tepkilerinin hepsine verilen bir isimdir. Aynı zamanda bireyin kendine göre belirgin bir özelliği olması durumudur. Bireyi diğerlerinden farklı kılan tüm ayırıcı özellikler onun kişiliğidir. Diğer bir ifadeyle kişilik, bireyin sosyal, ahlaki, zihinsel ve fiziksel özelliklerinin dinamik bir bütünleşmesidir (Wallerstein, 1981, s.208). Freud'un kişilik sisteminin ruhsal yapı kavramları id, ego ve süperegodur. Erikson'a göre insan hayatı boyunca birtakım gelişim dönemlerinden geçer. Bu gelişim evrelerinde birey bir sorunla uğraşır, başarılı veya başarısız olma durumuna göre bir özellik elde eder (Akt.Bacanlı, 1999, s.77).

Kişiliğin gelişiminde en kritik dönemlerinden birisi ergenlik dönemidir. Bu dönemde ergen bir taraftan cinsel olgunlaşmanın getirdiği sorunlar ile , diğer taraftan kimlik rolünün belirsiz oluşu ile ilgilenmeye başlar. Bu ilgi onu kendi kimliğini bulmaya iter. Bu amaçla ergen çeşitli araştırmalar yapar. Başkalarının gözünden nasıl görüldüğü ile kendini nasıl hissettiğini karşılaştırır. Bu araştırma sırasında akran grupları ve akran liderleri ergen için büyük önem arz eder. Ergenler kendilerini bir arada tutmak için grup liderleri ile çoğu kez aşırı özdeşim kurarlar. Hatta bu durum her ergenin kendi bireyselliğinin gözle görünür şekilde kaybına kadar gidebilir (Ekşi, 1990, s.63).

Ergenlik döneminde büyük önem arz eden kimlik duygusu, benliğin bütünleştirme yetisinin kişiliğe yerleşmesidir. Burada kimlik duygusu denilen kavram, eskiden çekirdek durumunda var olan kimlik duygusu ile şimdi gelişmekte olan ve toplumsal anlamlarda kazanılan kimlik duygusunun bütünleşmesidir. Yani bireyin “ben neyim”, “ben kimim” sorularına daha açık cevaplar bulabilmesi, kendi kimliğini tanıması ve kabullenmesidir. Kişiliğin cinsel, toplumsal ve mesleki açılardan tamamlanmasıdır (Ekşi, 1990, s.64).

2.1.2. ERGENLİK DÖNEMİNE İLİŞKİN KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Ergenlik dönemi ile ilgili olarak birçok kuramdan söz etmek mümkündür. Çocukluk ve ergenlik çağının ilk kez ünlü eğitimci ve düşünür J.J.Rousseau'nun "Emile" isimli yapıtında ifade edildiği söylenebilir. Bu yapıttan yaklaşık yüz elli yıl sonra ergenlik dönemi ile ilgili ilk bilimsel yapıtı Psikolog Stanley Hall kaleme almıştır. Hall'ın "Adolesans" isimli iki ciltten oluşan kitabı 1904 tarihinde basılmıştır. Hall bu yapıtı ile psikolojiye ergenlik dönemi kavramını kazandırmıştır (Akt. Ekşi, 1990, s.101). Hall ergenliği fırtına ve stres dönemi olarak nitelendirmiştir (Gander ve Gardiner, 1995, s.404). Hall, Darwin'in evrim teorisinden etkilenmiş ve Darwin'in fikirlerini çocukluk ve ergenlik dönemindeki gelişmeye aktarmıştır. Hall, ergenlik dönemini insanoğlunun vahşilik ve uygarlık arası evrelerinin bir özümsemesi olarak düşünmektedir. Bu dönemde hala vahşi olan birey adım adım yaşamış olduğu kültürün temellerini anlamaya başlar. Ergenlik dönemi, bireyin gelişiminde ilkelikten uygarlığa geçişi simgeler. Hall, ergenlik döneminde bireyin ilkel birtakım tepkileriyle, insani olan birtakım değer arasında çelişkiler olacağını belirterek, ergenliği stres ve fırtınalar dönemi olarak nitelendirmiştir (Akt. Kulaksızoğlu, 2004, s.19).

Psikoanalitik kuram daha çok bireyin çocukluk gelişim dönemi ile ilgilenir ve ergenliğe ikinci derece önem verir. Freud, 0-6 yaş döneminde yaşanan dönemlerden herhangi birine sapanma veya bu dönemlerde yaşanan çatışmaların ergenlik döneminde ortaya çıktığını savunur. Bu nedenle ergenlikte yaşanan çelişkileri 0-6 yaş döneminin bir yansıması olarak görür. Freud'a göre birey doğuştan getirdiği libido ile dünyaya gelir. Bu yaşam enerjisi değişik yaşlarda psikoseksüel gelişim aşamalarına bağlı olarak farklı beden bölgelerine odaklanır (Akt.Aydın, 2005, s.8). Anna Freud'a göre çocukluk döneminde yaşanan çatışmalar ergenlik döneminde yeniden alevlenir. Örneğin bebeklik döneminin ilk yıllarındaki bağımsızlık ihtiyacını yeniden yaşayan ergen aşırı bağımlılık ile bağımsızlık duyguları arasında bocalama yaşar (Akt. Ekşi, 1990, s. 103). Anna Freud' a göre ergenlik dönemindeki birey, yaşamış olduğu stres ve fırtınalı duygulardan kurtulmak için ebeveynlerinden uzaklaşır. Bu periyotta birey ailesi ile yabancılaşır. Kendisini bebeklik çağlarından itibaren destekleyen ve seven ebeveynleri ile arasında oluşan boşluk nedeniyle ergen kendisini boşlukta görür. Bu boşluğu doldurmak amacıyla ergen yeni ilişkilere ihtiyaç duyar ve özdeşim kurabileceği aile dışı kişiler arar. Bu arayışlar nedeniyle kısa sürelerle arkadaş ortamını değiştirir. Bu evrede, kararsızlık ve dengesizlik beklenen durumlardır. Aslında kararsızlık ve dengesizlik ergenin iç dünyasında yaşanan isyan ve çatışmaların dışa vurumudur. A. Freud kararsızlık döneminin ergenliğin kaçınılmaz ve gerekli olduğuna inanır ve

bu dönemi yaşamının olgun bir yetişkin olmak için gerekli olduğunu savunur (Akt.Kulaksızoğlu, 2004, s. 24).

Öğrenme kuramının öncüsü McCandless sosyal öğrenme yaklaşımının görüşlerini ergenliğin gelişimine uyarlamıştır. McCandless daha çok ergenin önceden öğrendikleri ile yaşadığı toplumun kendisinden beklentileri çeliştiğinde meydana gelen durum karşısında yaşamış olduğu çelişki üzerinde durur. Örneğin, yaşadığı kültür çocukluk çağlarında ebeveynlere, öğretmenlere ve din adamlarına bağımlılık duygusunu öğretirken, ergenlik döneminde bireyin tamamen bağımsız hareket etmesini bekler. Bu çelişki sebebiyle zor durumda kalan ergen kendisinde kaygı duygusunun fazlalaştığını hisseder. Bu tür çelişkiler erkek ergenlerde kızlara oranla daha çok görülür (Akt.Kulaksızoğlu, 2004, s. 25).

Sullivan'a göre ergenlik sürecinde birey ne yaparsa yapsın, yaşam birey için sıkıntılı bir cehennem hayatına dönüşecektir. Sullivan, bebeğin cinsel davranışlarına gösterilen tepkinin neticesinde bebekte kaygı duygusunun arttığını ve bebeğin cinsellikle olan bağına kaybettiğini belirtmiştir. Ancak çocuk ergenlik dönemine geldiği zaman ister istemez cinsel organlarının farkına varacaktır. Bu dönemde ergen için cinsel organları haz kaynağı haline dönüşecektir. Aynı zamanda içinde yaşadığı grup tarafından karşı cinsle ilişki kurması kendinden beklenecektir. Daha önceki cinsiyetle ilgili yaşamış olduğu yasaklar nedeniyle ergen bir çelişki içine girecektir. Bununla beraber ebeveynler; hastalığa yakalanma, evden uzaklaşma gibi kaygılar nedeniyle çocuklarının seks gibi konularla ilgilenmesini engellemeye çabalayacaktır. Bu nedenle ergen karşı cinsten uzak duracak ancak kendini tatmin etmeye yönelecektir (Akt. Adams, 1995, s.62).

Lewin'in alan kuramına göre bireyin yaşam alanıyaş, zeka, cinsiyet özel yetenek gibi kişisel faktörler ile birlikte aile, arkadaş, yaşanılan çevre gibi çevresel etmenlerden oluşur. Bireyin davranışları yaşam alanındaki etkileşimlerle birlikte ortaya çıkar. Bireyin yaşam alanı içerisinde belirlediği bazı hedefleri vardır. Hayatın ilk evrelerinde yaşam alanı daha basit ve hedefler azdır ancak birey geliştikçe yaşam alanı çeşitlenir ve bölümlere ayrılır. Bu bölümleri önem sırasına ayırarak düzenlemek bireyin görevidir. Yaşam alanındaki etmenler daima bir değişim içerisinde. Değişim eğer yavaş olursa bireyin düzenleme yapması ve değişime uyum sağlaması zor olmaz. Değişim hızlı bir şekilde olursa bireyin bu değişime ayak uydurması zor olur ve düzenlemeyi yapamaz; bu nedenle birey yoğun stres içeren fırtınalı bir döneme girer. Lewin'e göre ergenlik böyle bir dönemdir ve birey için stresli ve fırtınalı bir periyot anlamına gelmektedir (Akt.Gallatin, 1995,s.63).

Antropoloji kuramı ergenlik dönemini stresli bir dönem olarak ifade etmez. Bu kuramın savunucuları yeni bir uyum dönemi olduğunu söyleyerek illaki fırtınalı geçeceği fikrine karşı çıkmaktadırlar. Kuramın önde gelen ismi Margaret Mead'in 1928 yılında Samoa Adası yerlileri

üzerinde yaptığı bir araştırmada kızların ergenliğe sorunsuz ve daha yumuşak bir biçimde geçiş yaptığını gözlemlemiştir; ergenlik döneminde yaşanan fırtınaların ve stresin evrensel bir problem olmadığını ifade etmiştir. Mead, adada yaşayan ergenlik dönemindeki kızların zihinlerinin hiçbir şekilde çelişki, felsefi düşünce veya ileriye dönük isteklerle meşgul olmadığını söylemiştir. Kızların tek isteklerinin evlenmeden önce mümkün olduğunca çok sevgiliye sahip olarak yaşamak ve daha sonra kendi köylülerinden bir erkekle evlenmek olduğunu gözlemlemiştir. Mead'a göre Amerikalı ergenler ile Samoa'da yaşayan ergenler arasındaki bu farkın nedeni Samoa'da cinsellikle ilgili hiçbir yasağın olmamasıdır (Akt.Kulaksızoğlu, 2004, s.28).

Edward Spranger geliştirmiş olduğu kuram her bireyin farklı olduğu hakkındaki görüşünü ergenlik gelişimi ile ilgili kuramına uygulamıştır. Spranger, ergenlik döneminin birey için hem zor hem de kolay olabileceğini bu durumun tamamen ergenin kişiliğine bağlı olduğunu belirtir. Spranger ergenlikte üç çeşit büyüme modeli olabileceğini dile getirir. Birinci modelde ergenler stresli ve fırtınalı bir süreç yaşarlar. İkinci modeldeki ergenler ise hemen hemen zarar görmeden bu dönemi geçirirler. Bu gruptaki ergenler yavaş ve sürekli gelişim modelinin bireyleridir ve yetişkinliğe geçiş sürecinde çatışma ve stres yaşamazlar. Üçüncü model ise dinamik model olarak isimlendirilir. Bu modeli izleyen gençler ergenlik sürecinde bazı zorluk ve krizlerle karşılaşabilirler ancak bilinçli bir şekilde yaşamış oldukları sorunların üstesinden gelmek için çaba gösterirler (Akt. Kulaksızoğlu, 2004, s. 30).

Ergenlik kuramları içerisinde Erikson, Freud'un psikoseksüel gelişim olarak isimlendirdiği ve cinsel gelişimi temel alarak sunduğu gelişimi psikososyal kuram altında yeniden incelemiş ve gelişimi insanın 8 evresi biçiminde ele almıştır. Ergenlik dönemini bu sekiz evre içerisinde 12 ve 18 yaşları arasını kapsayan kimlik kazanımına karşı kimlik krizinin yaşandığı dönem olarak belirtmiştir. Erikson'a göre doğumdan ölüme kadar birey için her bir gelişim döneminde bireylerle olan ilişkiler bir başka önem ve değer kazanır. Her gelişim evresi kendisinden sonraki evreye zemin hazırlar ve daha sonra gelen dönem bir önceki dönemden etkilenir. Diğer bir ifadeyle bir önceki evre sağlıklı gelişmiş veya gelişmemişse bundan sonraki evrelerin gelişimi de bundan etkilenir. Erikson'a göre her gelişim evresinin kendine özel gereksinimleri, tamamlanması gereken ödevleri ve çözümlenmeyi bekleyen hassas boyutları vardır. Ergenlik döneminin de sağlıklı bir şekilde geçmesi, bu döneme özel ihtiyaçların karşılanması, sorunların çözülmesi, görevlerin uygun zamanda gerçekleşmesi ve bu dönemin hassas tarafları ile başa çıkılabilmesi sonucunda olur (Akt. Ekşi, 1990, s.54-69).

2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI İSTİSMARI

Çocuk istismarı en genel anlamıyla çocuğa ailesi veya kendinden büyük diğer kişiler tarafından herhangi bir sebeple çocuğa zarar veren her türlü istenmeyen zarar verici davranışlar olarak tanımlanır (Johnson,1990).Diğer bir ifadeyle çocuk istismarı, ebeveynlerin veya çocuğun bakımından sorumlu olan herhangi bir kişinin çocuğa yönelik uygunsuz davranışların bütünüdür. Fiziksel, cinsel veya sözel olabilen bu durumlarda daima yetişkin çocuğa zarar verici biçimde davranır(McCoy ve Keen,2014,s.3). WHO (1999) ise çocuk istismarını fiziksel, cinsel, duygusal istismar ile birlikte ihmal de içine alan her türlü çocuğa karşı yapılan ihmalkar davranışlar veya çocuğun ekonomik olarak sömürülmesi ve çocuğun sağlığına, onuruna veya gelişimine gerçek veya muhtemel zarar verebilme durumu olarak tanımlamaktadır.

2.2.1. Çocuk İstismarı Türleri

2.2.1.1. Fiziksel İstismar

Genellikle çocuk istismarı ile ilgili bir haber duyduğumuz zaman gözümüzde fiziksel istismara uğramış bir çocuk resmi gelir çünkü fiziksel istismar kurban üzerinde en fazla görülebilir izler bırakan türdür. Ancak son zamanlarda medyanın da etkisiyle cinsel ve duygusal istismar türleri daha ön planda olmaya başlamıştır. En genel tanımıyla fiziksel istismar çocuğun bakımından sorumlu olan bireylerin çocuğa bilinçli olarak fiziksel zarar vermesidir(McCoy & Keen,2014,s.63).Çocuğun fiziksel istismarı birçok şekilde süresine ve yoğunluğuna bağlı olarak değişir. Fiziksel istismar, vurma, tekmeleme, ısırma,yakma,yüksekten atma ve zehirleme şeklinde olabilir. Fiziksel istismar, bazen çocuğa acı vermek şeklinde bazen de daha büyük zararlar vermek biçiminde, bilinçli ve kararlı olarak yetişkininçocuğa zarar vermesi olabileceği gibi yetişkinin kontrolünü kaybetmesi sonucuyla da olabilir. Genel olarak yetişkinler yaptıkları davranışların yanlış olduğunun farkındadırlar bu nedenle saklarlar. Bazen çocuğu söylememesi konusunda tehdit ederler, bazen de yara veya izleri giysilerle kapatmaya çalışırlar. Bu nedenle istismarın çevre tarafından ilk etapta fark edilmesi zordur (Horton ve Cruise,2001,s.2).

2.2.1.2. Duygusal İstismar

Çocuğun büyüdüğü toplum içerisinde, sosyal ve duygusal yetkinliklerini gelişimini sağlamak için gelişimiyle uygun, destekleyici bir çevrenin sağlanmaması durumudur. Çocuğa

karşı fiziksel, zihinsel, psikolojik, ahlaki veya sosyal olarak potansiyel veya mevcut zarar verici durumların olmasıdır. Bu davranışlar çocuğun ebeveynleri veya bakımından sorumlu kişilerin bilinçli davranışlarından oluşur (WHO, 1999). Diğer bir ifadeyle duygusal istismar çocuğu reddetme, aşağılama, ayırıştırma veya duygularına karşılık vermeme durumlarını içerir. Psikolojik istismar kavramı da duygusal istismar kavramının yerine kullanılabilir çünkü duygusal istismar, bilişsel ve duygusal bileşenleri kapsamaktadır (Brassard & Gelardo, 1987). Fiziksel, cinsel istismara ve ihmale maruz kalan çocuklar duygusal ve psikolojik olarak da etkilenirler. Çocuğa karşı cinsel, fiziksel bir zarar vermeyen, yeterli beslenme ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayan ebeveynler sürekli aşağılayıcı ve kırıcı yorumlarda bulunarak duygusal istismar yapabilirler. Birçok ebeveyn çocuklarına karşı onur kırıcı ifadelerde bulunabilirler ancak bu durum duygusal istismar olarak adlandırılmaz çünkü duygusal istismar sürekli tekrar eden davranımlardan oluşur. Duygusal istismar diğer istismar türlerine oranla tanınması zordur, üstü kapalıdır. Çünkü hangi ebeveyn davranışının duygusal istismar mı yoksa olumsuz ebeveynlik mi olduğunu kestirmek zordur. Duygusal istismarda bulunan ebeveynler, çocukları suçlarlar ve kendi davranışlarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri konusunda farkındalıkları eksiktir (Horton & Cruise, 2001, s.5-6).

Çocuğa duygusal istismar sözel saldırı, iftira, gerçekçi olmayan beklentiler, korku, kaygı, tehdit, reddetme, aile içi şiddete şahit olma, sevgi, ilgi yoksunluğu ve çocuk üzerinde aşırı otorite kurma şeklinde olabilir. Duygusal istismarın bebek, çocuk ve ergen üzerindeki etkisi gelişimlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Duygusal olarak ihmal edilip reddedilen bir bebek gelişimini eksik tamamlar, anaokulu yaşlarındaki çocuk duygusal davranışsal problemler gösterir, ilk ve ortaokul çocuğu okula alışma sorunu yaşar ve düşük eğitim başarısı gösterir, lisedeki ergen ise antisosyal davranışlar ve kimlik problemleri yaşar (Iwaniec, 2006, s.30-36).

2.2.1.3. Cinsel İstismar

Kanunen rıza gösteremeyecek bir çocuk ile yetişkinin veya daha büyük bir çocuğun cinsel tatmin için giriştikleri herhangi bir eylem cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır. Bu fiiller cinsel içerikli konuşmadan penetrasyona kadar uzanan bir yelpazede gerçekleşebilir (Johnson, 2004). Çocuğun cinsel istismarı, çocuğun gelişimsel olarak hazır olmadığı bir dönemde gerçekleşen, idrak edemediği, rıza göstermediği, hukuk ve toplumsal değerlere aykırı şekilde çocuğun cinsel bir aktiviteye dahil edilmesidir. Cinsel istismar bir yetişkin ile bir çocuk arasında olabileceği gibi bir çocuk ile kendinden yaşça ve güç olarak daha büyük bir başkası tarafından da gerçekleştirilebilir. Her iki durumda da güçlü olanın cinsel arzularının karşılanması ön plandadır

(WHO,1999). Kinnear (2007, s.15), cinsel istismar özelliklerinin en önemlisi olarak rıza konusuna dikkat çekmektedir. Bir çocuğun cinsel ilişkiye rıza göstermesi mümkün değildir çünkü cinsel ilişkinin içeriğini ve sonuçlarını anlayıp değerlendiremezler. Ayrıca cinsel yaklaşımlara uygun bir güçle karşı koymaları ve reddetmeleri mümkün değildir.

1970 ve 1980'lere kadar çocuk cinsel istismarına genel olarak çok önem verilmemesine rağmen bu istismarın toplumda yaygın olduğunu gösteren araştırmaların yayımlanmasının ardından kamuoyunda konuya yönelik genel bir farkındalık oluştu ve konuyla ilgili daha çok araştırmalar yapılmaya başlandı (Russell,1983). Bu tarihten itibaren psikoloji, tıp, sosyoloji ve sosyal hizmet alanlarından araştırmacılar cinsel istismarın nedenleri ve sonuçları üzerine önem göstermeye başladılar. Psikologlar, sosyal hizmet uzmanları ve sağlık çalışanları cinsel istismara maruz kalmış çocuklar,ergenler, aileleri ve cinsel saldırıda bulunan kişiler için etkili terapötik müdahaleler geliştirmeye çalıştılar (Haugaard, 2000).

Birçok kişi cinsel istismarı bir yetişkin ile çocuk arasındaki cinsel birliktelik olarak görmesine rağmen çocuğun cinsel içerikli sahneler izlemesi için zorlanması da cinsel istismardır. Fail çoğu zaman yetişkin olabilir ancak bazen çocuk üzerinde güç kullanabilen bir ergen de fail olabilir. Cinsel istismarda fail ile kurban arasındaki güç farkından dolayı çocuk genellikle durumu bir sır olarak saklar. Bazı çocuklar suçluluk hissederken bazıları da bu durumu normal olarak algılamaları için kandırılırlar(Horton ve Cruise,2001,s.3-5).Birçok cinsel istismar vakası açığa çıkmamaktadır. Kurbanlar çok fazla acı çekmektedir ancak profesyoneller tarafından ilgilenilen vakalar da kurbanlar için daha olumlu sonuçlar alınabilmektedir(Bensel,1984).

Çocuğun yaşı, istismarın süresi,çocuğun saldırganla olan yakınlığı, istismar için kullanılan güç ve şiddeti,çocuğun hissettiği utanç ve suçluluk düzeyi, çocuğun istismarı bildirdiği zamanki çevredekilerin vermiş olduğu tepkiye bağlı olarak çocuğun cinsel istismardan etkilenme oranı değişiklik gösterir(Kinnear,2007,s.14).Çocukluk yıllarında cinsel istismara maruz kalmış bireylerin yetişkinlik çağlarında bir istismarcı olma ihtimalleri daha fazladır (Burgess &Hartman,2005,s.97).Ayrıca bu çocuklar çevrelerine karşı öfke, saldırganlık, güvensizlik ve ihanet gibi davranışlar gösterebilirler (Conte,1984).

2.2.1.4. İhmal

Çocuk ihmali genel olarak, çocuğun gelişimi için gerekli olan sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma, güvenli yaşam koşullarının sağlanamaması buna bağlı olarak çocuğun fiziksel, psikolojik, duygusal, ahlaki ve sosyal gelişiminin zarar görmesidir(WHO,1999). Diğer bir ifadeyle, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin çocuğun ihtiyacı olan fiziksel,

duygusal, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanmamasını içeren davranışların tümüdür. Çocuğun bakımından sorumlu kişilerin çocuğun ihtiyaçlarını asgari düzeyde karşılamaması durumudur. ocuk ihmal ve istismarı ikisi birlikte çocuğun örselenmesi (maltreatment) durumunu oluşturur (McCoy ve Keen, 2014,s.3).İhmal çevrenin ocuk üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak zarara sebep olması veya tehdit durumu oluşturmasıdır (Bensel,1984).

ocuk ihmali çoğu zaman diğer örselenme biçimleriyle birlikte görünür ve çocuğun fiziksel, gelişimsel, sosyal, duygusal gelişimi üzerinde çok ciddi olumsuz sonuçları mevcuttur. Bazı ocuklar ihmal nedeniyle ölürken büyük çoğunluğu zor şartlarda yaşamını sürdürmek zorunda kalmaktadır. Çocuğun ihmale uğradığı çevrede uzun süre yaşamaya devam ederse daha çok zarar görür (Taylor ve Daniel,2005,s.291).

2.2.2. ÇOCUKLUK AğI İSTİSMARINI AÇIKLAYAN YAKLAşIMLAR

ocukistismarını açıklamaya çalışan pek çok model mevcuttur. ocuk istismarını açıklamak için 1960'larda psikolojik model ortaya konmuştur. Bu model ebeveyn patolojisi üzerinde durmaktadır. Bu modelin savunduğu düşünceye göre çocuklarına kötü muamelede bulunan ebeveynler, kişilik bozukluğu veya psikoz gibi psikiyatrik bir rahatsızlığı olan bireylerdir. Ancak araştırmalar, ebeveyn patolojisinin durumun sadece kk bir parçasını oluşturduğunu göstermektedir. Psikolojik model aynı zamanda istismar faillerinin profilini de belirlemeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır (Scannapieco ve Connel-Carrick, 2005).

Diğer bir model olan sosyolojik model rselenmede yoksulluk, sosyo ekonomik durum, sosyal statü, izolasyon ve şiddetin toplumsal kabul gibi sosyal faktörleri sebep olarak kabul ederler. Toplumsal destekten mahrum olan yoksulluk sebebiyle sık g etmek durumunda kalan ailelerin çocuklarını istismar edeceği varsayılmıştır.Sosyolojik modeller, istismar ve ihmalin önlenebilmesi için stresi ve izolasyonu azaltacak destek sistemlerinin oluşturulmasını önermektedir (Scannapieco ve Connel-Carrick, 2005).

Bağlanma teorisinin temel olarak ortaya attığı düşünce ise; çocukların bağlanma ilişkisi yaratmaya yönelik davranışlar gösterme kapasitesi ile dünyaya geldikleri ve bu eğilimin hayatta kalmaya yönelik olduğu biçimindedir. Bağlanma süreci doğumla birlikte başlar ve ilk üç yıl süresince oluşmaya devam eder. Yeni doğan bebek tamamıyla bakıcısına bağımlıdır ve bakıcının bebeğe verdiği tepkiler bağlanma ilişkisinin nasıl gelişeceğini belirler. Sağlıklı bir bağlanma ilişkisi, bakıcının istikrarlı ve hassas tepkiler göstererek bebeğin güvende, sakin ve tatmin olmuş hissetmesini sağlar. Bu ilişki ikili ve karşılıklıdır. Bakıcı bebeğe, bebek de bakıcıya tepkileri ile hoş duyular yaşatır ve bağ güçlenir (Bowlby, 1998, s.22).

Çocuk ve yetişkinlerdeki bazı sorunlu davranışların kaynağı, çocukluk dönemindeki sorunlu bağlanma modelleri ile açıklanmaktadır. Bunlar arasında empatik hissedememe, stresle başa çıkamama ve disosiasyon gelişmesi gibi problemler sayılabilir. Sorunlu bağlanma davranışları şiddetin kuşaklararası aktarımına neden olarak, çocuk mağdurları yetişkinliklerinde çocuk istirması faili haline getirir (McClennen, 2010, s.76).

Bronfenbrenner'in (1977), insan gelişimi için ortaya koyduğu ekolojik model, Belsky (1980) tarafından çocuk istismarı ve ihmali açıklama konusunda kullanılan bir model haline dönüştürülmüştür. Bu modelin farkı çok katmanlı ve transiyonel bir bakış açıcı olmasıdır. Belsky, mikrosistem (aile ve yakın çevre), eksosistem (ailenin içinde bulunduğu geniş iş ve yaşam çevresi) ve makrosistemin (mikro ve ekosistemi etkileyen geniş kültürel ve inanç sistemi) ve sistemlerin birbirleriyle ilişkilerinin örülenmenin oluşmasındaki önemine dikkat çeker.

Daha sonra Cicchetti ve Valentino (2006, s.200) ekolojik / etkileşimsel modeli geliştirerek, çocuk istismarının sadece nedenlerini değil, çocuk üzerindeki etkilerini ve gelişimsel psikopatoloji de açıklar hale getirmişlerdir. Modelde makrosistem, eksosistem, mikrosistem ve bireysel düzey olmak üzere dört gelişimsel düzey bulunmaktadır. Bu modele göre her gelişimsel aşamada farklı risk ve koruyucu faktörleri mevcuttur. Aile, ebeveyn, çocuk ve toplumdan kaynaklanan geniş bir risk faktörleri listesi saptanmıştır. Koruyucu faktörlerin risk faktörlerini etkilemesi örülenmenin oluşumunu engelleyebilir.

2.2.3. ÇOCUK İSTİSMARINDA RİSK ve KORUYUCU FAKTÖRLER

Risk ve koruyucu faktörler dört ana gruptan oluşmaktadır. Bunlar; çevresel, aile, ebeveyn / bakıcı ve çocuk risk faktörleridir (Chen ve Scannapieco, 2008).

2.2.3.1. Çevresel Faktörler

Yolsulluk, diğer istismar türlerine kıyasla en fazla ihmalle ilişkilendirilen risk faktörüdür. Özellikle, alkol / madde kötüye kullanımı, aile içi husursuzluk, sosyal izolasyon ya da tehlikeli, güvenli olmayan bölgelerde yaşamak gibi diğer risk faktörleri ile birleştiğinde risk artmaktadır. Bununla beraber, her yoksul ebeveynin istismar veya ihmal faili olarak düşünmemek gerekir. Sosyal destek eksikliği yolsulluk ile birleştiği zaman çocuk için risk artar. Uygun sosyal destek ağlarına sahip aileler, uygun ebeveynlik rol modellerine de erişebilmektedir. Daha fazla sosyal destek daha fazla arkadaş, aile veya komşu desteği anlamına gelmektedir. Böylece ebeveyni ve çocuğu besleyebilecek kaynak artarken stres azalmaktadır. Sosyal destek maddi, duygusal veya

karar verme / problem çözüme desteği şeklinde olabilir. İstismara uğrayan çocuklar için, çevrede destekleyici bir yetişkin bulunması koruyucu bir etken olabilir. Dolayısıyla, sosyal destekleyici çevreler çocukluk örselenmelerinde en önemli koruyucu faktörlerdendir (Pillado, Kim ve Dierkhising, 2010, s.28).

2.2.3.2. Aile Faktörleri

Olumlu kazanımlar elde edilen aile özelliklerine bakıldığında zaman; uyum, birbirini gözetme ve destekleme, sıcak, şefkatli, çocuklarıyla ilgili ve disiplin yöntemi tutarlı ebeveyn gibi faktörler dikkat çekmektedir. Destekleyici ve istikrarlı bir aile ortamı ve babanın çocuklarla etkin iletişimi koruyucu bir faktördür (Pillado ve ark., 2010, s.30).

Diğer yandan, istismar ve ihmal görülen ailelerde genellikle olumlu iletişim ve etkileşim sorunları görülmektedir. Empati ve açıklıktan uzak, olumsuz duyguların ön planda olduğu kaotik aile yapısı risk faktörleri arasında görülebilir. Ayrıca, bu tip ebeveynler, eylemler, eylemleri için sorumluluk almayan, duygusal yakınlık kuramayan ve uzlaşma becerisi olmayan bireylerdir (Zhou, Hallisey ve Freyman, 2006).

Ailede tek ebeveyn olması önemli risk faktörleri arasında görülebilir. Çalışma ve çocuğu gözetip bakım vermeye tek ebeveynin yeterli vakti olması pek mümkün olmayabilir. Aile içi şiddet ortamında büyüyen çocuklar da ihmale uğrama riski taşır. Ek olarak, çocuğun ev ortamında şiddete şahit olmasını, duygusal istismarın bir türü olarak kabul eden çalışmaların sayısı da artmaktadır (Ronan, Canoy ve Burke, 2009).

2.2.3.3. Ebeveyn / Bakıcı Faktörleri

İstismarda bulunan ebeveynlerin bir kısmının çocukluk yıllarında istismar mağduru olduğunu gösteren çalışmalar vardır.Çocukluk yıllarında istismar ve ihmale uğramış ebeveynler, soğuk, uzak, çocuğun yaşamına destek ve ilgi göstermekten uzak bir ebeveyn tavrı sergilemektedirler. Diğer bir ifadeyle, kendi çocukluk yıllarında deneyimledikleri ebeveyn tutumlarına ayna tutmaktadırlar (Dixon, Browne ve Giachritsis, 2009).

Ebeveynlerde önemli bir risk faktörü, çocukluk yıllarında evden kaçmış olmak veya üvey ebeveynlerle büyümüş olmaktır. Evden kaçma, çocukluk döneminin zor geçtiğinin bir işaretidir. Zorlu çocukluk dönemi, birey anne baba olduğu zaman kendi çocuğuna ilgi ve bakım verme becerilerini olumsuz olarak etkileyebilir. Soğuk, kin dolu ve tutarsız bir tutumun hakim olduğu ortamlarda üvey anne-baba ile büyümek, yetişkinlikte istikrarsız kişilik yapısına yol açarak,

sorunlu evlilik ve anne-baba tutumları ile sonuçlanabilir. Diğer taraftan empati, problem çözme ve stresle başa çıkma becerileri, çocuğu izleme ve denetleme ebevyn koruyucu faktörlerindedir (Pillado ve ark., 2010,s.32).

2.2.3.4. Çocuk Faktörleri

Çocuğun yaşı en önemli risk faktörlerinden biridir. 0-3 yaş grubunda bulunan çocuklar, fiziksel istismar ve ihmal açısından en yüksek risk grubundadır. Yaş ilerledikçe risk düşmektedir. Kolay öfkelenen, asi, iletişim becerisi zayıf, davranış ve duygusal problemleri olan ve prematüre doğan çocuklar daha fazla risk taşır. Ayrıca zayıf, kilolu veya obez çocukların normal kilodaki çocuklardan daha fazla istismara maruz kalma ihtimali vardır (Veldvijk, Proper, Hoeven-Mulder, ve Bemelman, 2012).

Hafif de olsa çocuğun bir engelinin bulunması, çocuğu doğrudan veya dolaylı olarak istismar veya ihmale maruz kalmaya aday yapabilir. Anne babanın engelli çocuğun ihtiyaçlarını karşılama konusunda aşırı kaygılı davranması sebebiyle çocuğa tutarsız bakım ve ilgi verebilir. Diğer yandan çocuğun engelli durumu sebebiyle tepkisiz olması veya sınırlı tepki vermesi, ailenin beklediği tepkiyi alamaması, anne baba ile çocuk arasındaki bağı zayıflatabilir ve sonuç olarak istismara zemin hazırlayabilir (Chen ve Scannapieco, 2006).

2.2.4. ÇOCUK İSTİSMARININ KISA ve UZUN SÜRELİ SONUÇLARI

Çocukluk dönemi istismarının ciddi ve çok önemli sonuçları saptanmıştır. İstismara uğramış bireyler, istismara uğramayan bireylerle karşılaştırıldığında birçok psikopatolojik ve fiziksel problemler gösterirler. Bunun sebebi, travmatik yaşantıların bedenini işleyiş biçimini etkilemesi, bedenini tehditlere ve daha sonraki stres uyaranlarına karşı daha hassas ve kırılgan hale gelmesidir (Kendall-Tacket, 2012, s. 58).

Heim ve Nemeroff (2001)' un belirttiğine göre çocukluk örselenmelerine maruz kalan kişilerin ilerleyen yaşamlarında kaygı bozuklukları, bipolar bozukluk, depresyon, panik atak, fobi ve travma sonrası stres bozukluğu gösterme ihtimalleri daha fazladır.

Erken yaşlarda travmaya maruz kalmış çocuklar ileriki yaşamlarında daha fazla oranda şizofreni, yemek bozuklukları ve kişilik bozuklukları gösterirler (Ackard ve Neumark-Sztainer,2003; Kaplan ve Klinetob, 2000). Ayrıca çocukluk istismarıyla madde bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Gutierrez ve Todd, 1997). Cinsel ve fiziksel çocukluk örselenmelerine maruz kalan bireyler yetişkinlik çağlarında sağlıklı bir romantik ilişki

kurmak ve devam ettirmekte diğer bireylere oranla daha çok başarısız olmaktadır (Colman ve Vidom, 2004).

Çocukluk dönemi fiziksel istismarı veya ihmalinin uzun süreli sonuçları arasında; riskli davranışlara ve saldırganlığa eğilimli olmak; antisosyal davranışlar ve suça karışma olduğu bulunmuştur (Boutwell, Franklin, Barnes ve Beaver, 2011; Felson ve Lane, 2009; Tuscic, Flander ve Matesokvic, 2013). Riskli cinsel davranışlar, madde ve alkol kötüye kullanımı da diğer sonuçları arasında olduğu görülmüştür (Oshri, Tubman ve Bunette, 2012; Thompson, Kingree ve Desai, 2004).

İstismarın gerçekleştiği yaşa ve gelişim dönemine bağlı olarak duygusal istismar ve ihmalin kısa vadeli sonuçları değişebilir. Erken çocukluk döneminde öfke, saldırganlık, düşük benlik değeri ve bağlanma sorunları görülürken, çocukluk döneminde sosyal içe kapanma ve saldırganlık seviyesinde artı gözlenir (Schaffer, Yeats ve Egeland, 2009).

Çocukluk çağı cinsel istismarının neden olduğu uzun dönemli sağlık sorunları fizyolojik değişiklikler (stres hormonlarında yükselme), kognitif inançlar (hayata yönelik düşmanca bakış açısı), sosyal ilişkiler (tutarsız ve sık ilişkiler ve psikolojik sağlık olmak üzere dört gruba ayrılabilir. Psikolojik sağlık grubunda en çok görülen sorunlar depresyon, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğudur (Kendal-Tacket, 2012, s. 60). Bazı araştırmacılar yetişkinlik döneminde intihar girişimleri ve kendine zarar verme davranışının çocukluk dönemi cinsel örselenmesinin bir sonucu olduğunu bildirmişlerdir (Calder, McVean ve Yang , 2010; Çankaya, Talbot, Ward ve Duberstein, 2012; Maniglio, 2011). Bunlarla beraber cinsel eğilimde farklılıklar (Alvy, Hughes, Kristjanson ve Wilsnack, 2013), riskli cinsel davranışlar, cinsel suçlara karışma, yeme bozuklukları (Senn ve Carey, 2010), ve yetişkin cinsel yaşamında çeşitli sorunlar (Kristensen ve Lau, 2011; Rellini, Vujanovic, Gilbert ve Zvolensky, 2012) gibi psikolojik rahatsızlıklar ve kardiyovasküler problemler, obezite, hipertansiyon ve diyabet gibi fiziksel hastalıklara da rastlanmaktadır (Corso, Edwards, Fang ve Mercy, 2008 ; Noll, Zeller, Trickett ve Putnam, 2007; Tuscic ve ark., 2013). Ayrıca, husursuz bağırsak sendromu ve astım gibi bağışıklıkla ilgili rahatsızlıklar da araştırmalarla saptanmıştır (Widom, 1996; Wilson, 2010).

2.3. ÖZ ANLAYIŞ

2.3.1. Öz Anlayış Nedir?

Kökleri uzun bir geçmişe dayanan Budist felsefeyi temel alan ve psikolojik iyi olmaya yönelik alternatif bir yaklaşım sunan (Neff, Hseih ve Dejithirat , 2005) öz anlayış kavramı,

bireyin benliğine yönelik bakış açısıyla yakından ilişkilidir (Kornfield, 1993, s.215). Batı dünyasında anlayış (duyarlık) çoğu zaman diğer bireylere şefkatli olma açısından kavramlaştırılmasına rağmen Budist psikolojisinde bireyin diğer bireylere şefkatli ve anlayışlı olabilmesi için öncelikle kendi benliğine duyarlı olması gerektiğine inanılır (Akın, 2009).

Anlayış (duyarlık) kişinin diğer kişilerin sorunlarına ve sıkıntılarına açık olmasını, onlara paylaşımcı bir tutum sergileyerek, sorunların birey üzerindeki olumsuz etkilerini daha az hissetmelerine yardımcı olmasını içerir (Wispe, 1991,s.23). Anlayış aynı zamanda sorun yaşayan, başarısız olan veya hata yapan bireyleri koşulsuz bir şekilde anlamayı, bireyin bu davranış ve tutumlarını insanoğlunun hata yapabilir kapsamında değerlendirmeyi, bu bireylere sabırlı, şefkatli ve koşulsuz kabul edici bir tavır sergilemelerini önermeyi ve kimsenin mükemmel olmadığını, insanoğlunun hata yapma ve birçok sorun yaşama olasılığının bulunduğu farkına varmalarına yardımcı olmayı gerektirir (Neff, 2003a).

Öz anlayış, bireyin kendi elemine, kederine, acısına açık olması, bu durumlarla yüzleşmekten kaçınmayıp kabul edici olması, benliğine merhamet ve şefkatle yaklaşması, hatalarını, yetersizliklerini benimseyip bunları yaşam deneyiminin bir parçası görmesidir (Neff, 2003a). Öz anlayış, bireyin kendine ön yargılı ve yargılayıcı olmak yerine şefkat ve sevecenlik sunmasını; kendini ayırtmadan, soyutlamadan her türlü yaşanan olumsuz bir durumu insan hayatının bir parçası gibi görmesini ve tüm acı veren duygu ve düşünceleri bireyin kendine zarar verici hale getirmeden affedebilmesini içerir (Neff, 2003b).Diğer bir ifadeyle bireyin, başarısızlık, kusur ve yetersizlik durumlarında kendi benliğine merhametli, şefkatli ve olumlu bir yaklaşım gösterebilmesidir (Zessin, Dickhauser ve Garbade, 2015). Öz anlayış kavramı bireyin ideal standartlarına ulaşamadığı zaman kendisini sert şekilde eleştirmemesini belirtmesine karşın bu durum hataların kabul edilmemesi veya görmezden gelinmesi anlamına gelmemelidir. Daha çok, işlevselliğe ve psikolojik sağlığa kavuşmak için gereksinim duyulan eylemlerin sabır ve içtenlikle teşvik edilmesini gerektirir. Bundan dolayı, öz anlayış, bireyin kendinde gözlemlediği eksiklikler açısından olumsuzluğa ve eylemsizliğe yol açmaz. Tam tersine bireyin öz anlayıştan yoksun olması durumunda daha pasif olması muhtemeldir (Akın, 2009). Öz anlayış büyüme ve gelişim için güçlü bir motive edici etkiye sahiptir. Örneğin çocuklarına duyarlılıkla yaklaşan ebeveynler, onların kendilerine zarar vermelerine izin vermez ve sağlıklı gelişimlerini sağlamak amacıyla çocuklarının sevmeyebileceği sınırlamalar getirirler. Ebeveynlerin bu davranışları çocuklarını yargılamayı veya cezalandırmayı amaçlamaz aksine çocukların daha iyi olmaları için sevgi, şefkat ve ilgi vermeyi amaçlar. Benzer şekilde bireyin kendine anlayışlı olması; kendine zarar veren davranışları terk etmesini zor olmasına rağmen daha iyi bir düzeye gelebilmesi için ihtiyaç

duyduğu davranışları yerine getirmeye yönelik kendini cesaretlendirmesini gerektirir (Neff, 2003b).

2.3.2. Öz Anlayışın Alt Boyutları

Öz anlayış birbiriyle ilişkili ve birbirlerinin ortaya çıkmasına neden olan öz şefkat, paylaşımların farkında olma ve bilinçlilik olmak üzere 3 ana alt boyuttan oluşmaktadır (Kirkpatrick, 2005).Öz-şefkat; bireyin benliğine acımasız, yargılayıcı ve eleştirel bir tutumla yaklaşmayıp daha çok naif, sıcak ve koşulsuz kabulle yaklaşmasıdır. Paylaşımların bilincinde olma;bireyin diğer insanlarla ilişkili ve bağlantılı olmasını, bireyin hatalarını, kusurlarını, başarısızlık durumlarını bireyselleştirmemesi, herkesin hata yapabileceğini düşünüp bu durumu insanlığın ortak paydası gibi görmesidir. Bilinçlilik; hayatın elem, keder ve acı veren durumlarına karşı tutarlı bir şekilde yaklaşarak olumsuzluklar tarafından benliğin ele geçirilmesini önlemektir (Neff, 2003a; Kirkpatrick, 2005).

2.3.2.1.Öz şefkat

Öz şefkat benliğe peşin hükümsüz anlayış gösterebilmektir. Benliğin ideal standartları karşılamakta başarısız olması durumunda merhametsizce eleştirilmemesi, suçlanmamasıdır. Aksine sağlıklı davranış değişikliklerinin kibarlık, yumuşaklık ve sabırla teşvik edilmesidir (Neff, 2003b). Başarısız olduğumuz noktalara odaklanmak yerine, kendimizi iyi oluş, mutluluk, özgürlük ve aydınlanmamıza yönlendirmektir (Wallace, 1999, s. 130). Bu ne yaparsak yapalım iyi hissedeceğiz anlamına gelmez. Kendimize öz şefkat göstermemiz, benliğe zarar verici davranışlardan vazgeçip, benliğin daha ileriye gelişimini ve potansiyelini tam olarak kullanmasını, zor ve acı olsa bile benliğin ihtiyaç duyduğu davranışları desteklemeyi içermektedir (Neff, 2003b). Aynı şekilde öz şefkat her durumda kendimizi güçlükten ve cefadan korumamız anlamına gelmez çünkü bu durum bizi daha ürkek, sert ve diğer bireylerle bağlantısız kılar (Chodron, 1997, s. 89).

Öz anlayış kavramı ilk olarak Neff'in araştırmalarında kullanımışolmasına rağmen öz şefkat kavramının zıddı olarak birçok araştırmada yer almaktadır (Rubin,1975,s.133) anlayışı öz nefretin panzehiri olarak görmektedir ve bu şekildeki bir anlayışın gerçek benliğin menfaatine hizmet ettiğini düşünmektedir. Horney (1950, s.112) öz nefreti gerçek benliğin yabancılaşması şeklinde görmektedir ve göstergelerinin benlik üzerindeki acımasız istekler, kendi kendine zarar verme, kendini aşağılama ve kendini engelleme şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacılar ayrıca öz eleştiri (Blatt, Quinlan, Chevron, McDonald ve Zuroff, 1982), öz nefret (Horney,

1950; Rubin, 1975), öz yargılama (Brown, 1999, s. 13) ve mükemmeliyetçilik (Ashby ve Kottman, 1996) depresyon, sosyal izolasyon, kişilerarası ilişkilerde zorluklar ve psikolojik sorunlarla ilgili öz şefkatin karşıtı olan bu kavramları bulmuşlardır.

2.3.2.2. Paylaşımların Farkında Olma

Önceki tanımdan da görüldüğü üzere öz anlayışın bir parçası olan öz şefkat kendine zavallıca acıma değildir. Öz anlayışın ikinci bileşeni olan paylaşımların farkında olma, bireyin hayatın içerisinde karşılaştığı neşe ve kederin tüm insanlığın ortak paylaşımı gibi görmesidir. Birey hata ve başarısızlıkla karşı karşıya kaldığı zaman kendini diğerleriyle kıyaslayarak öz eleştiri yapmak yerine herkesin hata yapabileceğini düşünüp bu durumu tüm insanlığın ortak paydası gibi algılamasıdır (Neff, 2003b). İnsanlığın ortak paydası gibi görünen bu farkındalık bireyin tüm insanlıkla ilintili ve bağlantılı olmasını vurgulamaktadır (Kirkpatrick, 2005). Güney Afrika'da ırk ayrımcılığının neden olduğu vahşetten iyileşmeyi hızlandırmak amacıyla Doğruluk ve Uzlaştırma Komisyonu (Truth and Reconciliation Commission) kurulmuştu. Bu komisyon aracılığıyla bireylere çektikleri acının tüm toplumun ortak acısı olduğu düşüncesi veriliyordu (Kirkpatrick, 2005).

Tüm insanlıkla ilintili ve bağlantılı olmak anlayışla ilgilidir, ancak birey kendine yönelik şefkat göstermedikçe tüm insanlığa yönelik olarak bir şefkat gösteremez (Chodron, 1997, s. 90 ; Wallace, 1999,s.131). Şefkat öncelikle kendimize duyarlılık göstererek oluşur yüreğimiz iyileştikçe dokunduğu tüm diğer gönülleri de iyileştirmeye çalışır (Kornfield, 1993,s.222). Öz anlayışın bir parçası olan paylaşımların farkında olmaya değinen diğer bir literatürel kavram Hristiyanlıkta geçen affedicilik ve Tanrı'nın merhametidir (Kirkpatrick, 2005). McNeill, Morrison ve Nouwen (1982, s.3-9) öz anlayışı insanın doğal haz arayışının karşıtı olarak şefkat ve yufka yürekliliğin ötesinde bir kavram olarak görmektedirler. Öz anlayış insanoğulunun acı, kırıklık, korku, karışıklık ve ızdırabın olduğu yere dalması bu duygularla yoğrulmasını gerektirir.

Günümüz dünyasında paylaşımların farkında olmayı korumak zordur (Kirkpatrick, 2005). Evrimsel psikolog David Buss (2000) küçük gruplar halinded sosyal desteğin fazla olduğu geniş ailelerden sosyal izolasyonun, kopuklukların ve göz kamaştırıcı şekilde medya görselliklerin yer aldığı daha önce yaşamadığımız bir dünyaya hareket ettiğimizi belirtmektedir. Gerçek dışılığı bir norm olarak sunan bir kültürün içinde yaşarken aynı zamanda dünya üzerinde yer alan acı e kederle ilgili herhangi bir habere yirmi dört saat erişim imkanımız bulunmaktadır (Salzberg, 1997, s.102-115). Buss (2000) son zamanlarda artan depresyon vakalarının artmasının temel nedenlerinden birini toplumsal paylaşım duygularının azalması olarak görmektedir. İnsanoğulunun

eğilimi inkar içerisinde, acı ve kederden korunmak olmasına rağmen acı ve kederle bütünleşmemiz bizi paylaşımların farkında yapar (Salzberg, 1997,s.102-115).

2.3.2.3. Bilinçli Farkındalık

Öz anlayışın üçüncü bileşeni olan bilinçli farkındalık yaşamın en acı verici durumlarını kabul etmeyi ancak acı verici durumlar tarafından sürüklenip ele geçirilmemeyi ifade etmektedir (Neff, 2003b; Rosenberg, 1999). Martin (1997) bilinçliliği bireyin herhangi bir noktaya bağlı kalmadan sessizlik ve sakinlik içerisinde oluşan psikolojik özgürlük durumu olarak tanımlamaktadır. Bilinçlilik herhangi bir durumu iyi, kötü, sağlıklı ve sağlıksız diye yargılamadan bütün kişisel tecrübeleri olduğu gibi kabul etmeyi içerir (Marlatt ve Kristeller, 1999, s.68).

Özellikle yargılamanın olmaması öz anlayışı öz saygıdan ayıran temel özelliktir (Kirkpatrick, 2005). Koşullu ve gerçek benlik saygısı kavramlarını ele almıştır. Gerçek benlik saygısı daha karardır ve diğerlerinin beklentilerini veya birtakım dışsal şartları karşıladığı için değil aksine bireyin özünün diğerleri tarafından saygı görmeye değer bir varlık olduğu inancına dayanır. Koşullu benlik saygısı ise değişkenlik gösterir ve önemli kişilerin beklentilerini ve birtakım dışsal şartları yerine getirmeye bağlıdır. Koşulsuz benlik saygısı ego ile ilgilidir ve sıklıkla sosyal karşılaştırma içerir. Ayrıca bireyin kendini kaygılı bir şekilde sevmesine dayanan narsisizm ile bağlantılıdır (Deci ve Ryan, 1995, s.32-34). Gerçek benlik algısı pozitif sonuçlar sağlarken koşullu benlik saygısı daha çok negatif sonuçlara yol açar. Şişirilmiş bir benlik değerlendirmesinin olduğu durumlarda ortaya çıkan yüksek benlik algısının şiddet ve saldırganlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (Baumeister, Smart ve Boden, 1996). Değerlendirme şemaları ayrılmaz bir biçimde benlik saygısıyla ilintilidir. Bu tarz şemalar koşullu pekiştireçler, anne babanın ve diğerlerinin takdiriyle gelişir, nesilden nesile hazır şekilde tranfer edilir (Ryan ve Brown, 2003, s.73).

Değerlendirmeyi tamamen dışarda tutan bilinçlilik benlik saygısını devam ettirmedeki negatif sonuçlardan kaçınır. Bilinçlilik sakinliği ve tarafsızlığı gerektirir. Bilinçlilik, tepkisel olmayan bilinçlilik veya seçeneksiz farkındalık gibi görülebilir. Bilinçlilik, şu anda olanı yansıttığı için şu andaki düşüncenin yansımasıdır. Hayatımızdaki dramatik anlar tarafından ele geçirildiğimizde birçok şeyi açık olarak göremeyiz. Bilinçlilik saplandığımız bu düşünce ve duygulardan kurtulup sürece odaklanmamızı sağlar(Nisker, 1998,s.26-30).Rosenberg (1999,s.16) bilinçliliği gerçek samimi yakınlık ile eşit tutmaktadır çünkü bilinçlilik kendimizi ve diğerlerini gerçek bir şekilde görmemizi engelleyen engelleri kaldırır. Herhangi bir duruma karşı yargılama veya bağıllık söz konusu değildir.

Bilinçlilik nispeten duygusal zekayla da ilgilidir. Duygusal zeka; duyguları algılama, düşünceleri hafifletmek için duyguları kullanma, duyguyu anlama ve duyguyu yönetmek olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır (Salovey ve Pizarro, 2003, s. 263-264). Duyguları yönetme duyguları bastırmadan yaşamayı ve yönetebilmeyi vurgulamaktadır. Bu durum bilinçliliğin getirmiş olduğu duyguların dengeli bir biçimde farkında olmaya benzemektedir (Kirkpatrick, 2005).

Bilinçlilikten yoksun olma kendini iki şekilde gösterir. Birey ya düzenli olarak kendine rahatsızlık veren duygu ve düşünceleri inkar ve reddederek tolerans göstermez ya da onlar tarafından tamamen ele geçirilir. Her iki çeşidi de uyumsuz tutum ve davranışların ortaya çıkmasına neden olur (Neff, 2003b). Psikoterapik müdahalede amaç danışanın reddettiği acı veren duygulara ulaşmasını sağlamak sonra duyguları içselleştirerek bireyin kendini kaybetmesini önlemektir. Bilinçlilik tam olarak iyileşmeyi hızlandıran bu kapsayıcı duygusal tecrübeye izin verir. Daha önce kortkutucu olan acı ve kedere izin verilerek feraha, iyileştirmeye ve duyguların yaşanmasına izin verilir. Elem veren duyguların tecrübe edilmesi iyileştirici özelliğe sahiptir ve değişimi tetikler (Greenberg, 1998). Öz anlayışın alt boyutlarını düşündüğümüz zaman üçünün de birbiriyle ilişkili ve birbirini destekleyici olduğu görülmektedir. Ancak bilinçlilik alt boyutlar içerisinde özel bir yere sahiptir. Bilinçliliğin oluşturduğu bireylerin elemli duygu ve düşüncelerini reddettiği veya onlar tarafından ele geçirildiği tarafsız bir boşluk olmazsa öz şefkat ve paylaşımların farkındalığı durumuna ulaşmak zordur (Kirkpatrick, 2005).

2.3.3. Öz Anlayış İle ilgili Araştırmalar

Öz anlayış ile ilgili araştırmalar temel olarak öz anlayış ölçeğinin geliştirilip geçerlilik çalışmasının yapılmasıyla başlamaktadır (Neff 2003a, Neff 2003b). Ölçeğin oluşturulması araştırmacıların öz anlayışın üç özel alanı ile ilgili açık uçlu soruları katılımcılara sormasıyla başlamaktadır. Katılımcılarla yapılan oturumların temel amacı bireylerin kendi acı ve hataları hakkında nasıl konuştuklarını tanımak olup ortalama bireyin anlayabileceği seviyeye uygun bir şekilde maddeleri oluşturulmuştur (Neff, 2003a). Katılımcılar ayrıca ölçeğin maddeleri olabilecek ilgili birçok potansiyel maddelere cevap verip ilgili olup olmadıkları konusunda geri bildirimde bulunmuşlardır. Her oturumun sonunda öz anlayış oluşturulması tanımlanıp katılımcılardan yorumlar istenmiştir. Sıklıkla karşılaşılan yorum yüksek düzeyde öz anlayışın kötü olabileceği şeklindedir çünkü yüksek öz anlayışın bireyi kısıtlayabileceği şeklindedir. Ayrıca katılımcıların öz anlayış kavramının tanımada kendi kendine acıma ile rahatına düşkünlük arasındaki farkı ayırt etmekte zorlandıkları görülmüştür. Araştırmanın ikinci aşamamasında pilot uygulama olarak

hiçbir ön tartışma olmadan öz anlayış ölçeği doğrudan verilmiştir. Ancak anlaşılmayan maddelerle ilgili yorumlar ve geri bildirimler dikkate alınmıştır. Bir sonraki aşamada bir grup ölçek maddesi 391 lisans öğrencisine nihai maddelerin belirlenip güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının yapılması amacıyla verilmiştir. Faktör analizi öz şefkat, öz yargılama, ortak paydaşım, ayrışma, bilinçlilik ve aşırı özdeşim olmak üzere altı modelli bir yapıyı desteklemiştir. Nihai 26 maddeden oluşan ölçek için iç tutarlık katsayısı .92'dir. Sonuçlar ayrıca yüksek derecede bir yapı geçerliliği göstermiştir. İstatistiksel olarak öz anlayış anlamlı derecede sosyal istenilirlilik ile bir ilişki göstermemiştir, öz anlayışları düşük bireylerin kendilerinden ziyade diğerlerine karşı daha şefkatli olduğu görülürken diğer taraftan öz anlayış seviyeleri yüksek olan bireylerin hem kendilerine hem de diğerlerine karşı daha şefkatli ve nazik oldukları görülmüştür. Öz anlayış ile öz yargılama arasında negatif bir ilişki görülürken, sosyal bağlılık ile pozitif bir ilişki görülmüştür. Sonuçlara göre öz anlayışın psikolojik sağlığın önemli bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrıca öz anlayışı kaygı, depresyon ve nevrotik mükemmeliyetçilik ile negatif ilişkiliyken yaşam doyumu ile pozitif ilişki göstermiştir. Ek bir çalışma ölçeğin faktör modelini doğrulamak, öz saygı ve öz anlayış arasındaki ilişkiyi görmek ve öz anlayışın zamanla kararlılığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Beklenildiği üzere öz anlayış orta derecede öz saygıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca öz saygı ile narsizm arasında anlamlı bir korelasyon bulunurken, öz anlayışalanarsizm arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Test retestgüvenilirliği .93 olarak belirlenmiştir (Akt. Kirkpatrick, 2005).

Ayrıca öz anlayış ölçeği bir grup Budizm eğitim alan öğrencilere uygulanmıştır. Budist eğitim alan öğrencilerin öz anlayış düzeyleri normal lisans eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca Budist öğrencinin eğitim aldığı yıla bağlı olarak öz anlayış seviyesinin yükseldiği görülmüştür (Neff, 2003a). Yine yapılan başka bir araştırmada öz anlayış özerklik, yaşam amacı, çevresel duyarlılık, kişisel gelişim, yansıtıcı ve duygusal bilgelik, merak, iyimserlik ve mutlulukla pozitif yönde anlamlı ilişkide olduğu bulunurken nevrotizm, ruminasyon ve düşünceleri bastırma ile anlamlı negatif ilişkili olduğu görülmüştür (Neff, Rude ve Kirkpatrick, 2007).

Neff, Hsief ve Dejitterad (2005) tarafından öz anlayışa akademik perspektifte bakmak amacıyla kolej öğrencileriyle iki çalışma yapmıştır. Birinci araştırmada öz anlayışın bilgelik amaçlarıyla pozitif ilişkili olduğu bulunurken performans amaçlarıyla negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Bilgelik amaçları öğrenmeyi haz için görürken performans amaçları öğrenmeyi bir takım hedeflere varmak için takdir edilme, diğerleriyle bir yarış ve kendilik değerini artırıcı bir araç olarak ele almaktadır. Bu araştırmada öz anlayışı yüksek bireyler daha az başarısızlık korkusu gösterirken algılanan yeterliliklerinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı öğrencilerle

vize sınavında başarısız olan öğrencilerle yapılan ikinci çalışmada birinci çalışmadaki performans amaçlılarla elde edilen sonuçlara benzer sonuçlar bulunmuştur.

Araştırmalara göre öz anlayış kendini kabul, yaşam doyumu, sosyal ilgi, benlik saygısı, bilinçlilik, özerklik, kişisel gelişim, mutluluk, iyimserlik gibi birçok kavramla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Bununla beraber öz anlayışın anksiyete, depresyon, öz-eleştiri, nörotizm, düşünce baskısı ve nörotik mükemmeliyetçilikle negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (Neff, 2003a, 2003b; Neff, Kirkpatrick ve Rude, 2007).

Akın (2008) 646 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada öz anlayış ile başarı yönelimleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Yapısal eşitlik modelinden elde edilen sonuçların gösterdiğine göre; öz sevecenlik, paylaşımların bilincinde olma ve bilinçliliğin; öğrenme-yaklaşma ve öğrenme-kaçınma eğilimlerini açıklamada pozitif, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma eğilimlerini açıklamada negatif etkide bulunduğunu göstermiştir. Öz yargılama, izolasyon ve aşırı özdeşleşme ise öğrenme-yaklaşma yönelimini açıklamada negatif, öğrenme-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma yönelimlerini açıklamada pozitif katkı yapmıştır.

2.3.4.Öz Anlayış ve Psikolojik Danışmanlık Kuramları

Psikolojik iyi oluş literatürü incelendiğinde Ryan ve Deci (2001) tarafından psikolojik iyi oluş kavramsallaştıran iki yaklaşımı öne sürmektedirler. Birincisi; mutluluğu ve en optimum seviyede hazzı temel alan bireyin yaşam doyumu, olumlu duygu durumu ve negatif duygu durumunun olmayışı ile belirlenen hedonik iyi oluştur. İkincisi ise bireyin özünü sonuna kadar yaşamayı ve potansiyelini yerine getirmeye odaklanan saadet ahlakı (eudaimonism) terimidir. Bütün haz üreten arzu ve etkinliklerin iyi oluşa yol açmaz anlayışı bu konuda kilit öneme sahiptir. Sonuç olarak eudaimonist görüşe sahip olmak mutluluk ve iyi oluş demek değildir. Bu yaklaşımdaki iyi oluş insanların gerçekte oldukları gibi olup özgün canlılık içerisinde bulunmalarını içerir.Hedonik iyi oluşgörüşü öz saygı kavramıyla uyumluluk gösterirken saadet ahlakının ise daha çok öz anlayış tanımıyla uyum sağladığı görülmektedir.

Psikolojik iyi oluş kavramıyla uyumlu olarak birçok danışmanlık kuramı öz anlayış olarak doğrudan isimlendirilmese de öz itibarıyla öz anlayış kavramını içine alan birçok kavramı vurgulamaktadır. Öz anlayış tanımı olarak bireyin acı çekmesi ile ilgilidir dolayısıyla bireyin acı çekmesi bütün iyileştirici teori ve müdahalelerin hedef noktasıdır (Kirkpatrick, 2005).

2.3.4.1.Psikanalitik Yaklaşım

Winnicott (1953) tarafından ortaya atılan nesne ilişkileri kuramında değinilen potansiyel boşluk kavramı öz anlayışla özellikle de bilinçlilik kavramıyla ilişkili görülmektedir. Potansiyel boşluk kavramı genel olarak gerçek ve fantezi arasında yer alan aracı bir deneyimle ifade edilmektedir . Bu kavram başlangıç olarak anne ile bebeğin ortak yaşamından bebek ile annenin ayrı bireyler olarak yaşama kapasitesine sahip bir şekilde ilerlemesi fikrine dayanır. Başlangıçta bebek dünyanın kendi içerisinde tamamıyla yeterli olduğu fikrini kuşatan bir fantezi ve hayal aleminde yaşar. Daha sonra çocuğun gelişimi ile birlikte isteklerinin mükemmel bir şekilde karşılanmamasından dolayı “ben” in son bulduğu “ben değil” in başladığı bir yerin farkına varır. Potansiyel boşluk ben ve ben değil arasında gidip gelmektedir ve çelişkili bir şekilde ikisini de içermektedir. Bireyin dahili ve harici değildir, başlamamış ve var olmayan bir boşluktur. Çocuk ile anneyi hem ayırır hem de birleştirir. Çocuk gelişimiyle birlikte annenin varlığını algıladığı zaman kendinin ayrı birey olduğunu kavrar. Çocuk büyüyüp geliştikçe nesne korunumunu kazandığı zaman kendi potansiyel boşluğunu oluşturabilir.

Çocuk “ben” ve “ben değil” kavramlarını kazandığı zaman öz anlayış duygusu da oluşmaya başlar. Çünkü bu kavramlar öz anlayışın bileşenleri olan öz şefkat, ortak paydaşım ve bilinçlilik objektif şekilde kendine bakabilmeyi gerektirir. Bu gizil süreçte çocuk kendini diğerleriyle ilişkilendirip bağlayarak, bilinçliliği ve ortak paydaşım arasındaki farkındalığı öğrenir. Ayrıca bazı noktalardan öz anlayış kavramına benzeyen empati kavramını da tartışmıştır çünkü empati kavramında birey diğer bireyin yerinde olmayı keşfederken gerçekte bir başkası olmadığını da bilmektedir (Kirkpatrick, 2005).

2.3.4.2.Bilişsel Davranışçı Kuram

Bilişsel kuramdaki yeni yönelimler öz anlayışın gelişimini kapsamaktadır. Bilişsel kuramlar, örneğin, Gestalt Terapide uygulanan iki sandalye tekniğinde olduğu gibi uyumsuz kendini yargılayıcı ifadelerin değiştirilip daha yargılamasız, kabul edici ve bireyin kendine daha şefkatli yaklaşmasını sağlayan tutumu destekler (Safran, 1998, s.136-137). Danışanlar istekleri ve ihtiyaçları ile ilgili olan olumsuz olan değerlendirmelerini kabul edici şekle dönüştürürler (Greenberg,Rice ve Elliot, 1993,s.49).

Bilişsel kuramcı ve terapistler bilinçlilik kavramını kullanarak danışanlarını tedavi süresi boyunca bu konuda eğitmektedirler (Kirkpatrick, 2005). Danışanları görüşme sürecinde eğitmenin temel amacı kabul için büyük bir kapasite geliştirmesini sağlamaktır (Robins, 2002). Haye'nin geliştirdiği kabul ve kararlılık terapisi (Hayes, 2002a, 2002b) öz anlayış bileşenlerini

hedeflemektedir. Ortak paydaşımlla uyumlu olarak kabul ve kararlılık terapisi cefayı insanoğlunun devredilemez bir sermayesi olarak görüp tüm insanların cefa çektiğini belirtmektedir. Ayrıca kabul ve kararlılık terapisi bilinçlilik durumunu artırmak için mükemmel olmalıym benzeri düşüncelere dikkat çeken teknik ve egzersizler kullanmaktadır (Hayes, 2002b). Bu teknikler cefayı büyüten bilişlerden uygun şekilde uzaklaşmayı desteklemektedir (Hayes, 2002a, 2002b). Klasik bilişsel müdahalelerle öz anlayışın bir alt boyutu olan bilinçlilik müdahaleleri arasındaki en temel fark bilinçlilik eğitiminin düşünceleri mantıksız ve işlevsiz şeklinde sıralamamasıdır. Bunun yerine bilinçlilik düşünceleri yargılamadan gözlemleyerek, düşüncelerin geçiciliğini görerek herhangi bir değerlendirme yapmaz (Baer, 2003, s.130).

2.3.4.3. İlişkisel Kuram

İlişkisel gelişimin önemini vurgulayan bu bakış açısı, bilinçliliği ve insanların birbirleriyle bağlantılı olduğuna odaklanarak öz anlayışın temelini içermektedir (Kirkpatrick, 2005). Jordan (1989, s.5) öz empati kavramını tartışarak, öz empati geliştirme sürecinde bireyin kendi kendine insan olduğunun farkına varmasını ifade etmektedir. Öz empati, bizi bir birey olarak insanlıktan ayıran öz utanca bir panzehir olup bireyin kendini yargılamadan, karşılaştığı durumlara açık bir şekilde yaklaşabilmesidir. Öz empati bireylerin kendi düşüncelerini ve ilişki imajlarını yapısal olarak uzun süreli değişimlere sürükleyebilir (Jordan, 1997, s.346). Birey kendinden utanç duyduğu zaman empati becerisini kaybederek diğerlerine ve kendine empati ile yaklaşamaz . Öz empati insanın kendini yargılamadan, karşılaştığı durumlara açık bir şekilde yaklaşabilmesine izin verir. İnsanın kendini yargılamadan kabul edebilmesi öz anlayış kavramlarından olan bilinçlilik ile ilgilidir (Kirkpatrick, 2005). Barret-Lennard (1997, s.103) öz empatinin faydaları hakkında konuşarak, herkes için empatinin birincil kaynağı olarak görmüş ve öz empati yargılamadan alma olarak ifade etmektedir.

2.3.4.4.Hümanistik Kuram

Psikolojik danışmanlık kuramları arasındaki en köklü ilişki muhtemelen öz anlayış ve hümanistik kuram arasındadır (Kirkpatrick, 2005). Rogers (1961,s.21) tarafından terapötik ilişkide önemi vurgulanan koşulsuz pozitif saygı ile öz anlayış arasındaki uyum oldukça ahenklidir. Koşulsuz pozitif saygı hoşlanmadığımız taraflarımızı dahi kabul edip kucaklamamızı sağlarken, kendimizi dinlemeyi öğretir ve endişelerden uzak durmamıza yardımcı olur. Benzer şekilde

Grossack (1974)'in ifade ettiği üzere Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapisi'de öz anlayışla ilgili bireyin sınırlılıklarının affedilmesini vurgulamaktadır.

Gestalt Kuramının özellikle bilinçlilik (farkındalık)'le olmak üzere öz anlayış ile birçok bağlantıları bulunmaktadır. Gestalt Kuramına göre istenmeyen davranışlara dayanabilme becerisi akıl sağlığı açısından önem arz etmektedir. Buna karşılık aşırı kontrol ve duygulardan kaçınma psikolojik sağlığın bozulmasının temel nedenidir (Greenberg, Korman ve Paivio, 2001, s.500). Bilinçliliğin önemi açık bir şekilde özellikle duygularla aşırı özdeşlemeden, abartmadan, aşırı denetlemeden ve yüzleşmekten kaçınmadan ilgilenebilmekte ortaya çıkmaktadır (Kirkpatrick, 2005).

BÖLÜM III YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın araştırmanın modeli, katılımcıları, veri toplama araçları ile toplanan verilerin analiz sürecine ilişkin kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkileri ortaya koymayı ve bununla birlikte bu iki değişkenin çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik gerçekleştirilen bu çalışma; genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Aynı zamanda bu modelde önemli olan, var olanı değiştirmeye kalkmadan gözlemleyebilmektir (Karasar,2011, s.77).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 akademik yılı birinci döneminde İstanbul İli Esenyurt İlçesi'nin farklı lise türlerinin sınıflarına devam etmekte olan uygun örnekleme yöntemi seçilmiş 457 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 313'ü (%68.5) erkek ve 144'ü (%31.5) kızdır. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait tanımlayıcı bilgiler

	Erkek		Kız		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>Okul türü</i>						
Anadolu	73	23.3	47	32.6	120	26.3
Mesleki ve teknik	185	59.1	28	19.4	213	46.6
Fen	55	17.6	69	47.9	124	27.1
<i>Bölüm</i>						
Sözel	27	8.6	11	7.6	38	8.3

Eşit ağırlık	120	38.3	57	39.6	177	38.7
Sayısal	166	53.0	76	52.8	242	53.0

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği”ve “Öz-Anlayış Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ait detaylı bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Ergenler ile ilgili birtakım değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel Bilgi Formunda ergenlerin cinsiyet, not ortalaması, devam ettikleri bölüm, devam ettikleri okul türü, algılanan ekonomik durum, kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve yetiştiği aile tutumları ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Etik kurallar ve gerçekçi cevap alabilmek amacıyla araştırma sırasında öğrencilere kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

3.3.2. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında, 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik hazırlanmış olan ölçeğin Türkçe uyarlaması Arslan ve Alparslan (1999) tarafından yapılmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki örselenme ve ihmal yaşantılarını geriye dönük olarak tarayan ölçeğin Türkçe uyarlaması 40 maddeden oluşmakta, ölçekteki her madde “Ben çocukken” diye başlamakta ve o yaşantının başına geliş sıklığına bağlı olarak 5’li Likert tipinde (1 = Hiçbir zaman, 5 = Çok sık) puanlanmaktadır. Yüksek puanlar, o boyuta yönelik kötüye kullanımın çocuklukta daha sık yaşandığını anlamına gelmektedir. Ana bileşenler yöntemine göre elenen maddeler dışta bırakıldıktan sonra, ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .96’dır. Üç faktörlü bir yapısı olan ÇÖYÖ’nün duygusal istismar ve duygusal ihmal alt ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı .95, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt ölçeklerinin Cronbach alfa katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

3.3.3 Öz-Anlayış Ölçeği (ÖAÖ)

Öz-anlayış Ölçeği Neff (2003) tarafından geliştirilmiştir. ÖAÖ toplam 26 maddelik 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte cevaplayanlardan belirtilen durumla ilgili olarak ne kadar sıklıkla

hareket ettiklerini “1 = Kesinlikle katılmıyorum” ve “5 = Kesinlikle katılıyorum” arasında değişen 5'li Likert tipi bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçeğin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması Deniz, Kesici & Sümer (2008) tarafından yapılmıştır. Türkçe Öz-Anlayış Ölçeği'nin orijinalinde farklı olarak ölçeğin 24 maddelik ve tek boyutlu bir yapı gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin Türkçe formu iç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyon .83 olduğu rapor edilmiştir. Öz-anlayış ölçeğinin ölçüt-bağıntılı geçerliği ile yaşam doyumu ile arasında ($r = .45$); pozitif duygulanım ($r = .41$) ve negatif duygulanım ($r = -.48$) arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Deniz, Kesici ve Sümer (2008), yaptıkları çalışmada “Öz Anlayış Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini test etmişlerdir. Araştırmaya 184' ü kız ve 157'si erkek olmak üzere toplam 341 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaş aralığı 17-25 olup yaş ortalamaları 19.81 (Ss:1.53)'dir. Öz Anlayış Ölçeği'nin dilsel eşdeğerliğini belirlemek için 66 İngilizce öğretmenine Türkçe form ve orijinal form uygulanmıştır. Ölçeğin yüksek değerlerde dilsel eşdeğerliliğe sahip olduğu görülmüş olup ($r=.96$, $p<.001$) geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Öz Anlayış Ölçeği'nin açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri (exploratory & confirmatory factor analysis) ile ölçüt-bağıntılı (discriminant validity) geçerliği ve madde toplam korelasyonları yapılmıştır. Güvenirlik çalışmaları için ise iç tutarlık ve test tekrar test analizi yapılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları Öz Anlayış Ölçeği (Self Compassion Scale)' nin yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir. Bu araştırma sonucunda öz anlayış ile yaşam doyumu ve pozitif duygu arasında doğru orantı tespit edilirken negatif duygu ile ise arasında ters orantı tespit edilmiştir. Eğer bir bireyde öz anlayış gelişir ise kendisi ile ilgili olumlu düşünceleri de gelişir ve olumsuz düşüncelerin etkisi azalır ve karşılaştığı olumsuz durumları kendisine bir tecrübe olarak görür.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırma, İstanbul İli Esenyurt İlçesi'nde yapılmıştır. Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu ile birlikte Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği ve Öz Anlayış Ölçeği 2017-2018 akademik yılı birinci dönemi Kasım ayı içerisinde uygulanmıştır. Araştırmanın amacı hakkında kısa bir bilgi verilmiş ve uygulama için uygun saatler tespit edilmiştir. Araştırmada kapsamında kullanılan veri toplama araçları tek oturumda uygulanmış, ad ve soyad gibi kimlik bilgileri istenmemiştir. Toplanan bilgilerin sadece araştırmacı tarafından görüleceğine başka kurum veya kişilerle paylaşılmayacağına ilişkin güvence verilerek samimi içten cevaplamaları istenmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma ile ilgili uygulama tamamlandıktan sonra bilgi toplamak üzere verilen formların tümü araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Eksik ya da hatalı girilen ölçme araçları analizlere dahil edilmemiştir. Ölçek yoluyla elde edilen veriler sınıflandırılarak bilgisayar programına aktarılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde IBM SPSS Statistics 22 paket programı kullanılmıştır.

Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Diğer taraftan, ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ve öz-anlayış düzeylerinin incisiyetleri açısından anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığı belirleyebilmek için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Ek olarak, ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ve öz-anlayış düzeylerinin not ortalamalarına, devam ettikleri bölümlerine, devam ettikleri okul türüne, algılanan ekonomik durumuna, kardeş sayılarına, anne-baba eğitim durumlarına ve algılanana ebeveyn tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptayabilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılmıştır. ANOVA sonucunda ortaya çıkabilecek anlamlı farkın kaynağını belirleyebilmek için de Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere yönelik gerçekleştirilen analizlerin ayrıntılı sonuçlarının yer verilmiştir.

3.1. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına yönelik bulgular

Çalışmanın katılımcı grubunu meydana getiren ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir. Bu alt problemi çözümlenebilmek adına Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının alt boyutları olan algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantıları ile öz-anlayış korelasyon analizine dahil edilmiştir. Bu değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon katsayısı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkiler

Değişken	Fiziksel istismar	Duygusal istismar	Cinsel istismar
Öz-anlayış	-.201**	-.273**	-.112*

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 2’de görüldüğü üzere, ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri öz-anlayış ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir, ($r = -.201$, $p < .01$). Benzer şekilde ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de öz-anlayış ile negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği anlaşılmaktadır, ($r = -.273$, $p < .01$). Son olarak, ergenlerin algılanan cinsel istismar düzeyleri öz-anlayış ile negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir, ($r = -.112$, $p < .05$). Tüm bu sonuçlar ışığında, çocukluk dönemi örselenme yaşantılar ile öz-anlayış düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin var olduğu ifade edilebilir.

3.1. Ergenlerin Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarına Yönelik Bulgular

3.1.1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t*” testi tekniği gerçekleştirilmiştir. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları; algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar yaşantılarından meydana geldiği için analizler bu alt boyutlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bulgular Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Ergenlerin cinsiyetleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik *t* testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Fiziksel istismar	Erkek	313	24.20	8.02	1.59	453	.111
	Kız	142	22.94	7.37			
Duygusal istismar	Erkek	312	35.20	14.30	1.34	453	.179
	Kız	142	33.34	12.06			
Cinsel istismar	Erkek	313	6.41	2.85	1.63	453	.103
	Kız	144	5.96	2.49			

Tablo 3 göz önüne alındığında; ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları olarak fiziksel, duygusal ve cinsel istismara yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ilişkin standart sapmaları görülmektedir. Sonuçlar ele alındığında; ergenlerin cinsiyetleri açısından algılanan fiziksel istismar ($t_{0.05; 453} = 1,59, p > .05$), algılanan duygusal istismar ($t_{0.05; 453} = 1,34, p > .05$) ve cinsel istismara ($t_{0.05; 453} = 1,63, p > .05$) göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşma yoktur. .Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, kız ve erkek ergenlerin çocukluk dönemi örselenme

yaşantılarının fiziksel, duygusal ve cinsel istismar boyutlarındabirbirlerine benzer düzeyde oldukları söylenebilir.

3.1.2. Ergenlerin not ortalamalarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarınınot ortalamaları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultudanot ortalamaları “0-40 arasında”, “41-60 arasında”, “61-80 arasında” ve “81-100 arasında” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Not ortalamaları açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 4’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 4. Not ortalamaları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarınınayönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Not ortalaması	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	0-40 arası	34	26.94	10.90
	41-60 arası	101	25.07	8.27
	61-80 arası	238	22.63	6.33
	81-100 arası	82	24.37	9.15
Duygusal istismar	0-40 arası	34	39.62	15.25
	41-60 arası	101	37.38	15.47
	61-80 arası	237	33.55	12.94
	81-100 arası	82	32.23	11.67
Cinsel istismar	0-40 arası	34	7.12	3.28
	41-60 arası	102	7.04	3.42
	61-80 arası	239	5.90	2.32
	81-100 arası	82	6.02	2.44

Tablo 4 incelendiğinde; not ortalamaları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 4’de görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması not ortalaması 0-40 arasında olan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise not ortalaması 61-80 arasında olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması benzer şekilde not ortalaması 0-40 arasında olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da not ortalaması 81-100 arasında olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması not ortalaması 0-40 arasında olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise not ortalaması 61-80 arasında olan ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu not ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Not ortalaması açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	850.096	3	283.365	4.729	.003
	Grup içi	27024.884	451	59.922		
Duygusal istismar	Gruplar arası	2356.291	3	785.430	4.304	.005
	Grup içi	82129.022	450	182.509		
Cinsel istismar	Gruplar arası	122.517	3	40.839	5.591	.001
	Grup içi	3308.914	453	7.304		

Tablo 5 incelendiğinde; not ortalamaları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre not ortalamaları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{3-451} = 4.729$, $p < .01$), duygusal istismar ($F_{3-450} = 4.304$, $p < .01$) ve fiziksel istismar ($F_{3-453} = 5.591$, $p < .01$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi not ortalamalarından kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın notları 0-40 arasında ($\bar{X} = 26.94$, $ss = 10.90$) ve 41-60 arasında ($\bar{X} = 25.06$, $ss = 8.27$) olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ile notları 61-80

arasında olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 22.63$, $ss = 6.32$) arasındankaynaklandığı anlaşılmıştır.Ayrıca, notları 0-40 arasında olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 39.61$, $ss = 15.24$) ile notları 81-100 arasında olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 32.23$, $ss = 11.66$) arasından kaynaklanan farklılığında olduğu anlaşılmıştır. Son olarak, algılanan cinsel istismar boyutundaki farklılığın; notları 41-60 arasında olan ergenlerin algılanan cinsel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 7.03$, $ss = 3.42$) ile notları 61-80 arasında olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 6.02$, $ss = 2.44$) arasından kaynaklanan farklılığında olduğu anlaşılmıştır.

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; notları 60'ın altında olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri notları 61 ile 80 arasında değişen ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ek olarak, algılanan duygusal istismar açısından da; notları 40'ın altında olan ergenlerin notları 81'in üzerinde olan ergenlerden anlamlı biçimde duygusal istismar düzeyi açısından daha yüksek oldukları söylenebilir. Algılanan cinsel istismar düzeyinde notları 41 ile 60 arasında olan ergenlerin notları 61 ile 80 arasında olan ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde olduğubelirtilebilir.

3.1.3. Ergenlerin devam ettikleri bölümlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarıdevam ettikleri bölümleri açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda bölümleri “sözel”, “eşit ağırlık” ve “sayısal” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Bölümleri açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 6'de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 6. Ergenlerin devam ettikleri bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Bölüm	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	Sözel	38	22.87	6.27

	Eşit ağırlık	177	24.64	7.95
	Sayısal	240	23.34	7.95
Duygusal istismar	Sözel	38	34.50	15.97
	Eşit ağırlık	178	35.60	13.74
	Sayısal	238	33.90	13.20
Cinsel istismar	Sözel	38	5.95	1.94
	Eşit ağırlık	178	6.61	3.06
	Sayısal	241	6.06	2.58

Tablo 6 incelendiğinde; devam ettikleri bölümler farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 6’da görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması eşit ağırlık bölümünde olan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise sözel bölümünde olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması benzer şekilde eşit ağırlık bölümünde olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da sayısal bölümünde olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması eşit ağırlık bölümünde olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise sözel bölümünde olan ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu bölümlere yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ergenlerin bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	207.796	2	103.898	1.697	.184
	Grup içi	27667.184	452	61.211		
Duygusal istismar	Gruplar arası	292.159	2	146.080	.783	.458
	Grup içi	84193.154	451	186.681		
Cinsel istismar	Gruplar arası	35.217	2	17.609	2.354	.096
	Grup içi	3396.214	454	7.481		

Tablo 7 incelendiğinde; devam ettikleri bölümleri farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre bölümler farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{2-452} = 1.697$, $p > .05$), duygusal istismar ($F_{2-451} = 0.783$, $p > .05$) ve fiziksel istismar ($F_{2-454} = 2.354$, $p > .05$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; sözel, eşit ağırlık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları ifade edilebilir.

3.1.4. Ergenlerin devam ettikleri okul türüne göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları devam ettikleri okul türü açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda okul türü “anadolu”, “mesleki ve teknik” ve “fen” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Devam ettikleri okul türü açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 8’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 8. Devam edilen okul türü açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Okul türü	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	Anadolu	118	24.12	8.29
	Meslek ve teknik	213	24.04	7.48
	Fen	124	23.11	8.01
Duygusal istismar	Anadolu	119	35.37	14.12
	Meslek ve teknik	211	35.36	14.14
	Fen	124	32.64	12.20
Cinsel istismar	Anadolu	120	6.28	2.67

Meslek ve teknik	213	6.28	2.62
Fen	124	6.23	3.03

Tablo 8 incelendiğinde; devam ettikleri okul türü farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 8’de görüleceği üzere; algılanan fiziksel ve cinsel istismar boyutundatüm okul türlerinin puan ortalamalarının birbirlerine oldukça yakın oldukları görülmektedir. Algılanan duygusal istismar boyutunda ise Anadolu ile Meslek ve Teknik liselerinde öğrenim gören ergenlerin puan ortalamalarının oldukça yakın olduğu fen lisesinde öğrenim gören ergenlerin ise görece daha düşük olduğu görülmektedir. Saptanan bu puan ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı test etmek için gerçekleştirilen analize yönelik bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Okul türü açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	82.522	2	41.261	.671	.512
	Grup içi	27792.458	452	61.488		
Duygusal istismar	Gruplar arası	668.571	2	334.286	1.799	.167
	Grup içi	83816.742	451	185.846		
Cinsel istismar	Gruplar arası	.190	2	.095	.013	.988
	Grup içi	3431.241	454	7.558		

Tablo 9 incelendiğinde; devam ettikleri okul türleri farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre bölümlerifarklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{2-452} = 0.671$, $p > .05$), duygusal istismar ($F_{2-451} = 1.799$, $p > .05$) ve fiziksel istismar ($F_{2-454} = 0.013$, $p > .05$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal

istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları ifade edilebilir.

3.1.5. Ergenlerin algılanan ekonomik durumlarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları algılanan ekonomik durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda ekonomik durumları “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Ekonomik durumları açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 10’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 10. Ergenlerin algılanan ekonomik durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Ekonomik durum	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	Düşük	34	29.68	10.30
	Orta	381	23.41	7.31
	Yüksek	40	22.55	8.44
Duygusal istismar	Düşük	34	44.03	17.43
	Orta	380	34.28	13.14
	Yüksek	40	29.83	11.39
Cinsel istismar	Düşük	34	6.88	3.80
	Orta	382	6.24	2.65
	Yüksek	41	6.05	2.60

Tablo 10 incelendiğinde; algılanan ekonomik durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 10’da görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması ekonomik durumunu düşük olarak algılayan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması benzer şekilde ekonomik durumunu düşük olarak algılayan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması ekonomik durumunu düşük olarak algılayan olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu ekonomik durumlar arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Algılanan ekonomik durumaçısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	1293.161	2	646.581	10.995	.001
	Grup içi	26581.819	452	58.809		
Duygusal istismar	Gruplar arası	3974.136	2	1987.068	11.131	.001
	Grup içi	80511.177	451	178.517		
Cinsel istismar	Gruplar arası	15.203	2	7.602	1.010	.365
	Grup içi	3416.228	454	7.525		

Tablo 11 incelendiğinde; algılanan ekonomik durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre ekonomik durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{2-452} = 10.995$, $p < .01$) ve duygusal istismar ($F_{2-451} = 11.131$, $p < .01$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi ekonomik durumlardan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın ekonomik durumunu düşük olarak algılayan ergenlerinde algılanan fiziksel istismar puan

ortalamları ($\bar{X} = 29.68$, $ss = 10.30$) ile ekonomik durumunu orta ($\bar{X} = 23.41$, $ss = 7.31$) ve yüksek ($\bar{X} = 22.55$, $ss = 8.44$) olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Benzer şekilde, algılanan duygusal istismar boyutundaki farklılığın; farklılığın ekonomik durumunu düşük olarak algılayan ergenlerinde algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 44.03$, $ss = 17.43$) ile ekonomik durumunu orta ($\bar{X} = 34.28$, $ss = 13.14$) ve yüksek ($\bar{X} = 29.83$, $ss = 11.39$) olarak algılayan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan algılanan ekonomik durumları farklı olan ergenlerin algılanan cinsel istismar puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{2,454} = 1.010$, $p > .05$).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; kendilerini düşük ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeyleri kendilerini orta ve yüksek ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.1.6. Ergenlerin kardeş sayılarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları kardeş sayıları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda kardeş sayıları “1”, “2”, “3”, “4”, “5” ve “6 ve üzeri” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Kardeş sayıları açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 12’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 12. Kardeş sayıları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Kardeş sayısı	N	\bar{X}	ss
----------	---------------	---	-----------	----

Fiziksel istismar	Bir kardeş	38	22.82	6.82
	İki kardeş	190	22.31	6.38
	Üç kardeş	116	24.22	7.58
	Dört kardeş	56	24.16	7.28
	Beş kardeş	24	26.75	10.68
	Altı ve üzeri kardeş	31	29.74	12.29
Duygusal istismar	Bir kardeş	38	35.58	16.62
	İki kardeş	189	31.44	11.68
	Üç kardeş	116	36.09	13.84
	Dört kardeş	56	34.95	12.04
	Beş kardeş	24	39.08	15.25
	Altı ve üzeri kardeş	31	43.23	16.62
Cinsel istismar	Bir kardeş	38	6.11	2.78
	İki kardeş	192	6.05	2.58
	Üç kardeş	116	6.36	2.76
	Dört kardeş	56	6.38	2.37
	Beş kardeş	24	6.25	2.63
	Altı ve üzeri kardeş	31	7.29	4.00

Tablo 12 incelendiğinde; kardeş sayıları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 12’de görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması 6 ve üzeri kardeşi olan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise 2 kardeşi olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması 6 ve üzeri kardeşi olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da 2 kardeşi olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması 6 ve üzeri kardeşi olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise 2 kardeşi olan ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu kardeş sayıları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. Kardeş sayıları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	1792.813	5	358.563	6.173	.001
	Grup içi	26082.167	449	58.089		
Duygusal istismar	Gruplar arası	4970.153	5	994.031	5.601	.001
	Grup içi	79515.160	448	177.489		
Cinsel istismar	Gruplar arası	44.469	5	8.894	1.184	.316
	Grup içi	3386.962	451	7.510		

Tablo 13 incelendiğinde; kardeş sayıları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre kardeş sayıları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{5-449} = 6.173$, $p < .01$) ve duygusal istismar ($F_{5-448} = 5.601$, $p < .01$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi ekonomik durumlardan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın 6 ve üzeri kardeş sayısına sahip olan ergenlerinde algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 29.74$, $ss = 12.29$) ile 1, 2, 3 ve 4 kardeşi olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Benzer şekilde, algılanan duygusal istismar boyutundaki farklılığın; farklılığın 6 ve üzeri kardeşe sahip olan ergenlerinde algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 43.23$, $ss = 16.62$) ile 2 kardeşe sahip olan algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 31.44$, $ss = 11.68$) arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan algılanan kardeş sayıları farklı olan ergenlerin algılanan cinsel istismar puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{5-451} = 1.184$, $p > .05$).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; altı ve üzeri kardeş sayısına sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri 4 kardeş ve altında kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, 6 ve üzeri kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de 2 kardeşe sahip

ergenlerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından kardeş sayısının farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.1.7. Ergenlerin annelerinin eğitim durumlarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarıanne eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda anne eğitim durumu“okuryazar değil”, “ilkokul”, “ortaokul”, “lise” ve “yüksekokul ve üzeri” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Anne eğitim durumlarıaçısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 14’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 14. Anne eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	Okuryazar değil	40	25.08	9.64
	İlkokul	170	24.21	7.11
	Ortaokul	124	23.61	7.60
	Lise	89	21.49	7.22
	Yüksekokul ve üzeri	32	27.28	9.91
Duygusal istismar	Okuryazar değil	40	35.25	13.54
	İlkokul	169	36.37	14.69
	Ortaokul	124	34.88	12.68
	Lise	90	29.73	11.41
	Yüksekokul ve üzeri	31	37.39	15.04
Cinsel istismar	Okuryazar değil	40	6.10	2.76

İlkokul	170	6.30	2.76
Ortaokul	125	6.54	3.09
Lise	90	5.72	1.91
Yüksekokul ve üzeri	32	6.75	3.10

Tablo 14 incelendiğinde; anne eğitim durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 14’de görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması annesinin eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise anne lise mezunu olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması benzer şekilde annesinin eğitim durumu yüksekokul olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da annesi lise mezunu olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması annesinin eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise annesi lise mezunu olan ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu anne eğitim durumları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15. Anne eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	958.276	4	239.569	4.005	.003
	Grup içi	26916.704	450	59.815		
Duygusal istismar	Gruplar arası	2926.418	4	731.605	4.028	.003
	Grup içi	81558.895	449	181.646		
Cinsel istismar	Gruplar arası	45.068	4	11.267	1.504	.200
	Grup içi	3386.364	452	7.492		

Tablo 15 incelendiğinde; anne eğitim durumu farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre anne eğitim durumufarklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{4-450} = 4.005$, $p < .01$) ve duygusal

istismar ($F_{4,449} = 4.028$, $p < .01$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi durumlardan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın annesi yüksekokul ve üzeri eğitim durumuna sahip olan ergenlerinde algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 27.28$, $ss = 9.91$) ile annesi lise mezunu olan algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 21.49$, $ss = 7.22$) arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ayrıca, algılanan duygusal istismar boyutundaki farklılığın; farklılığın annesi ilkokul mezunu olan ergenlerinde algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 36.36$, $ss = 14.69$) ile annesi lise mezunu olan algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 29.73$, $ss = 11.41$) arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Diğer taraftan algılanan anne eğitim durumları farklı olan ergenlerin algılanan cinsel istismar puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{4,452} = 1.504$, $p > .05$).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; annesi yüksekokul ve üzeri eğitim durumuna sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri annesi lise mezunu olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, annesi ilkokul mezunu olan ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de annesi lise mezunu olan ergenlerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.1.8. Ergenlerin babalarının eğitim durumlarına göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları babalarının eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda baba eğitim durumu “ilkokul”, “ortaokul”, “lise” ve “yüksekokul ve üzeri” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Babaları okuryazar olmayan 5 katılımcı bu alt problemde analiz dışı tutulmuştur. Baba eğitim durumları açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 16’da, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını

ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 16. Baba eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	İlkokul	130	24.50	8.16
	Ortaokul	117	23.79	7.23
	Lise	152	22.62	7.01
	Yüksekokul ve üzeri	51	24.71	9.06
Duygusal istismar	İlkokul	129	36.12	14.78
	Ortaokul	118	33.49	12.25
	Lise	152	33.66	13.00
	Yüksekokul ve üzeri	50	35.16	14.35
Cinsel istismar	İlkokul	130	6.42	2.76
	Ortaokul	119	6.34	2.73
	Lise	152	5.91	2.51
	Yüksekokul ve üzeri	51	6.65	3.06

Tablo 16 incelendiğinde; baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 16’da görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutundababalarının farklı eğitim durumlarına yönelik puan ortalamalarının birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması babasının eğitim durumu ilkokul olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da babası ortaokul mezunu olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutundababalarının farklı eğitim durumlarına yönelik puan ortalamalarının birbirlerine oldukça yakın olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu baba eğitim durumları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Baba eğitim durumları açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	313.483	3	104.494	1.780	.150
	Grup içi	26182.615	446	58.705		
Duygusal istismar	Gruplar arası	586.505	3	195.502	1.073	.360
	Grup içi	81083.678	445	182.211		
Cinsel istismar	Gruplar arası	30.605	3	10.202	1.393	.244
	Grup içi	3280.643	448	7.323		

Tablo 17 incelendiğinde; baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{3-446} = 1.780$, $p > .05$), duygusal istismar ($F_{3-445} = 1.073$, $p > .05$) ve fiziksel istismar ($F_{3-448} = 1.393$, $p > .05$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; babalarının eğitim durumları farklı olan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları ifade edilebilir.

3.1.9. Ergenlerin algılanan ebeveyn tutumuna göre çocukluk dönemi örselenme yaşantıları anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ebeveyn tutumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda ebeveyn tutumları “demokratik”, “aşırı koruyucu”, “otoriter-baskıcı”, “mükemmeliyetçi” ve “tutarsız” olarak değişen ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına (algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar) yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Ebeveyn tutumuna açısından belirtilen alt boyutlara ait puan ortalamaları Tablo 18’de, puan ortalamaları

arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 18. Ebeveyn tutumu açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Ebeveyn tutumu	N	\bar{X}	ss
Fiziksel istismar	Demokratik	148	21.76	5.44
	Aşırı koruyucu	107	22.75	7.79
	Otoriter-baskıcı	98	26.63	8.69
	Mükemmeliyetçi	71	23.18	7.75
	Tutarsız	26	30.04	10.36
Duygusal istismar	Demokratik	147	31.74	11.39
	Aşırı koruyucu	106	33.07	13.27
	Otoriter-baskıcı	99	38.14	13.83
	Mükemmeliyetçi	71	31.63	11.36
	Tutarsız	26	48.54	17.52
Cinsel istismar	Demokratik	148	5.75	1.87
	Aşırı koruyucu	108	6.38	3.00
	Otoriter-baskıcı	99	6.75	3.31
	Mükemmeliyetçi	71	6.25	2.79
	Tutarsız	26	7.04	3.10

Tablo 18 incelendiğinde; algılanan ebeveyn tutumu farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 18’de görüleceği üzere; algılanan fiziksel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlere aittir. Bu boyutta en düşük puan ortalaması ise ebeveyn tutumu demokratik olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, algılanan duygusal istismar boyutunda en fazla puan ortalaması benzer şekilde ebeveyn tutumu tutarsızolan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması ebeveyn tutumu mükemmeliyetçiolan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Algılanan cinsel istismar boyutunda en fazla puan ortalaması ebeveyn tutumu tutarsızolan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Son boyutta en düşük puan ortalaması ise ebeveyn tutumu demokratikolan

ergenlere ait olduğu belirtilebilmektedir. Belirlenen bu not ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Ebeveyn tutumunaçısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel istismar	Gruplar arası	2556.813	4	639.203	11.384	.001
	Grup içi	24987.267	445	56.151		
Duygusal istismar	Gruplar arası	8353.768	4	2088.442	12.723	.001
	Grup içi	72881.675	444	164.148		
Cinsel istismar	Gruplar arası	79.259	4	19.815	2.653	.033
	Grup içi	3338.270	447	7.468		

Tablo 19 incelendiğinde; algılanan ebeveyn tutumu farklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar alt boyutlarına yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre ebeveyn tutumlarıfarklı olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar ($F_{4-445} = 11.384$, $p < .01$), duygusal istismar ($F_{4-444} = 12.723$, $p < .01$) ve fiziksel istismar ($F_{4-447} = 2.635$, $p < .01$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumlarından kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın algılanan ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.04$, $ss = 10.36$) ile algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Ayrıca, algılanan ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 48.54$, $ss = 17.52$) ile algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu, otoriter-baskıcı ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları arasından olduğu anlaşılmıştır. Son olarak, algılanan cinsel istismar boyutundaki farklılığın; algılanan ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlerin algılanan cinsel istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 6.75$, $ss = 3.31$) ile ebeveyn tutumu demokratik olan ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamaları ($\bar{X} = 5.75$, $ss = 1.87$) arasından kaynaklanan farklılığında olduğu görülmektedir.

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; algılanan ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ek olarak, algılanan duygusal istismar açısından da; tutarsız ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin, demokratik, aşırı koruyucu, otoriter-baskıcı ve mükemmeliyetçi ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerden anlamlı biçimde duygusal istismar düzeyi açısından daha yüksek oldukları söylenebilir. Algılanan cinsel istismar düzeyinde otoriter-baskıcı ebeveyn tutumu olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde olduğu belirtilebilir.

3.2. Ergenlerin Öz-Anlayış Düzeylerine Yönelik Bulgular

3.2.1. Ergenlerin cinsiyetlerine göre çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t*” testi tekniği gerçekleştirilmiştir. Bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 20. Ergenlerin cinsiyetleri açısından öz-anlayışa yönelik *t* testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Öz-anlayış	Erkek	313	76.12	14.00	2.97	455	.003
	Kız	142	71.78	15.45			

Tablo 20 göz önüne alındığında; ergenlerin cinsiyetlerine göre öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ilişkin standart sapmaları görülmektedir. Sonuçlar ele alındığında; ergenlerin cinsiyetleri açısından öz-anlayış düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir, ($t_{0.05: 455} = 2.97$, $p < .01$). Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, erkek ergenlerin ($\bar{X} = 76.12$, $ss = 14.00$) kız ergenlere ($\bar{X} = 71.78$, $ss = 15.45$) göre anlamlı biçimde daha yüksek öz-anlayış düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

3.2.2. Ergenlerin not ortalamalarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinin ortalamaları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda not ortalamaları “0-40 arasında”, “41-60 arasında”, “61-80 arasında” ve “81-100 arasında” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Not ortalamaları açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 21’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 22’de yer almaktadır.

Tablo 21. Not ortalamaları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Not ortalaması	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	0-40 arası	34	70.32	13.13
	41-60 arası	101	74.20	14.75
	61-80 arası	238	74.46	15.03
	81-100 arası	82	78.13	13.16

Tablo 21 incelendiğinde; not ortalamaları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 21’de görüleceği üzere; öz-anlayışta en fazla puan ortalaması not ortalaması 81-100 arasında olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması ise not ortalaması 0-40 arasında olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Belirlenen bu not ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. Not ortalamaları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	1656.643	3	552.214	2.620	.050
	Grup içi	95472.416	453	210.756		

Tablo 22 incelendiğinde; not ortalamaları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre not ortalamaları farklı olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir, ($F_{3-453} = 2.620$, $p \leq .05$). Bu farklılığın hangi not ortalamalarından kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın notları 0-40 arasında olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları ($\bar{X} = 70.32$, $ss = 13.13$) ile notları 81-100 arasında olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları ($\bar{X} = 78.13$, $ss = 13.16$) arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; notları 40'ın altında olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri notları 81'in üzerinde olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük olduğu söylenebilir.

3.2.3. Ergenlerin devam ettikleri bölümlerine göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeyleridevam ettikleri bölümleri açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda bölümleri “sözel”, “eşit ağırlık” ve “sayısal” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Bölümleri açısından belirtilen öz-anlayışaait puan ortalamaları Tablo 23’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 24’de yer almaktadır.

Tablo 23. Devam edilen bölümleri açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Bölüm	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Sözel	38	75.74	14.66
	Eşit ağırlık	178	74.21	13.88
	Sayısal	241	75.00	15.13

Tablo 23 incelendiğinde; devam ettikleri bölümler farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 23’de görüleceği üzere; öz-anlayışta bölümler açısından oldukça yakın puan ortalamaları görülmektedir. Belirlenen bu bölümlere yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24. Bölümleri açısından çocukluk dönemi örselenme yaşantılarına yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	103.429	2	51.715	.242	.785
	Grup içi	97025.630	454	213.713		

Tablo 24 incelendiğinde; devam ettikleri bölümleri farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre bölümleri farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{2,454} = 0.242$, $p > .05$).

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; sözel, eşit ağırlık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları ifade edilebilir.

3.2.4. Ergenlerin devam ettikleri okul türüne göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri devam ettikleri okul türü açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda okul türü “anadolu”, “mesleki ve teknik” ve “fen” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Devam ettikleri okul türü açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 25’te, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 26’da yer almaktadır.

Tablo 25. Devam edilen okul türü açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Okul türü	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Anadolu	120	75.38	13.24
	Meslek ve teknik	213	74.52	14.09
	Fen	124	74.55	16.66

Tablo 25 incelendiğinde; devam ettikleri okul türü farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo

25’de görüleceği üzere; tüm okul türlerinin puan ortalamalarının öz-anlayış açısından birbirlerine oldukça yakın oldukları görülmektedir. Saptanan bu puan ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı test etmek için gerçekleştirilen analize yönelik bulgular Tablo 26’de sunulmuştur.

Tablo 26. Okul türü açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	63.069	2	31.535	.147	.863
	Grup içi	97065.990	454	213.802		

Tablo 26 incelendiğinde; devam ettikleri okul türleri farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre bölümler farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{2-454} = 0.147$, $p > .05$).

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları ifade edilebilir.

3.2.5. Ergenlerin algılanan ekonomik durumlarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri algılanan ekonomik durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda ekonomik durumları “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Ekonomik durumları açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 27’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 28’de yer almaktadır.

Tablo 27. Ekonomik durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Ekonomik durum	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Düşük	34	73.32	14.15
	Orta	382	74.79	14.47
	Yüksek	41	75.63	16.30

Tablo 27 incelendiğinde; algılanan ekonomik durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 27’de görüleceği üzere; öz-anlayışta en fazla puan ortalaması ekonomik durumunu yüksek olarak algılayan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da ekonomik durumunu düşük olarak algılayan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Belirlenen bu ekonomik durumlar arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Algılanan ekonomik durumaçısından öz-anlayışayönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	101.708	2	50.854	.238	.788
	Grup içi	97027.351	454	213.717		

Tablo 28 incelendiğinde; algılanan ekonomik durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre ekonomik durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir, ($F_{2-451} = 11.131$, $p < .01$). Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; öz-anlayış düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.2.6. Ergenlerin kardeş sayılarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeylerikardeş sayıları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda kardeş sayıları “1”, “2”, “3”, “4”, “5” ve “6 ve üzeri” olarak değişen ergenlerin öz-

anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Kardeş sayıları açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 29’da, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 30’da yer almaktadır.

Tablo 29. Kardeş sayıları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Kardeş sayısı	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Bir kardeş	38	75.39	12.83
	İki kardeş	192	75.92	15.21
	Üç kardeş	116	71.59	15.78
	Dört kardeş	56	74.34	12.60
	Beş kardeş	24	77.83	13.59
	Altı ve üzeri kardeş	31	76.94	10.66

Tablo 29 incelendiğinde; kardeş sayıları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 29’da görüleceği üzere; öz-anlayışta en fazla puan ortalaması beş kardeşi olan ergenlere aittir. Bu değişkende en düşük puan ortalaması ise üç kardeşi olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Belirlenen bu kardeş sayıları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30. Kardeş sayıları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	1826.256	5	365.251	1.728	.127
	Grup içi	95302.803	451	211.314		

Tablo 30 incelendiğinde; kardeş sayıları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre kardeş sayıları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{5-451} = 1.728$, $p > .05$).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; öz-anlayış düzeyi açısından kardeş sayısının farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.2.7. Ergenlerin annelerinin eğitim durumlarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda anne eğitim durumu “okuryazar değil”, “ilkokul”, “ortaokul”, “lise” ve “yüksekokul ve üzeri” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Anne eğitim durumları açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 31’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 32’de yer almaktadır.

Tablo 31. Anne eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Okuryazar değil	40	77.58	11.04
	İlkokul	170	74.25	14.13
	Ortaokul	125	74.98	15.20
	Lise	90	75.78	15.76
	Yüksekokul ve üzeri	32	70.09	14.73

Tablo 31 incelendiğinde; anne eğitim durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 31’de görüleceği üzere; öz-anlayışta en fazla puan ortalaması annesi okuryazar olmayan ergenlere aittir. Bu değişkende en düşük puan ortalaması ise annesinin eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Belirlenen bu anne eğitim durumları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Anne eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	1156.918	4	289.230	1.362	.246
	Grup içi	95972.141	452	212.328		

Tablo 32 incelendiğinde; anne eğitim durumu farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre anne eğitim durumufarklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleripuan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir, ($F_{4-452} = 1.362, p > .05$).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; öz-anlayış düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

3.2.8. Ergenlerin babalarının eğitim durumlarına göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeyleribabalarının eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda baba eğitim durumu “ilkokul”, “ortaokul”, “lise” ve “yüksekokul ve üzeri” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Babaları okuryazar olmayan 5 katılımcı bu alt problemde analiz dışı tutulmuştur. Baba eğitim durumları açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları Tablo 33’de, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 34’de yer almaktadır.

Tablo 33. Baba eğitim durumları açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Eğitim durumu	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	İlkokul	130	75.88	12.41
	Ortaokul	119	76.42	15.08
	Lise	152	74.57	15.98
	Yüksekokul ve üzeri	51	69.43	13.52

Tablo 33 incelendiğinde; baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 33’te görüleceği üzere; öz-anlayıştababalarının en fazla puan ortalaması babasının eğitim durumu ortaokul olan ergenlere ait iken en düşük puan ortalaması da babası yüksekokul ve

üzerimezuniyeti olan ergenlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Belirlenen bu baba eğitim durumları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 34’de sunulmuştur.

Tablo 34. Baba eğitim durumları açısından öz-anlayış yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	1939.627	3	646.542	3.069	.028
	Grup içi	94388.736	448	210.689		

Tablo 34 incelendiğinde; baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre baba eğitim durumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir, ($F_{3-448} = 3.069$, $p < .05$). Bu farklılığın hangi baba eğitim durumundan kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın babasının eğitim durumu yüksek okul ve üzeri olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları ($\bar{X} = 69.43$, $ss = 13.52$) ile babalarının eğitim durumu ilkökul ($\bar{X} = 75.88$, $ss = 12.41$) ve ortaokul ($\bar{X} = 76.42$, $ss = 15.08$) olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Bu sonuçlar göz önüne alındığında; babalarının eğitim durumu yüksek okul ve üzeri olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri babalarının eğitim durumları ilkökul ve ortaokul olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük oldukları ifade edilebilir.

3.2.9. Ergenlerin algılanan ebeveyn tutumuna göre öz-anlayış düzeyleri anlamlı biçimde farklılaşmakta mıdır?

Bu alt problemde, araştırmanın katılımcılarını oluşturan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ele alınmıştır. Bu doğrultuda ebeveyn tutumları “demokratik”, “aşırı koruyucu”, “otoriter-baskıcı”, “mükemmeliyetçi” ve “tutarsız” olarak değişen ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik karşılaştırılmaları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği incelenmiştir. Ebeveyn tutumu açısından öz-anlayışa ait puan ortalamaları

Tablo 35’te, puan ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 36’de yer almaktadır.

Tablo 35. Ebeveyn tutumu açısından öz-anlayışa yönelik betimsel istatistikleri

Değişken	Ebeveyn tutumu	N	\bar{X}	ss
Öz-anlayış	Demokratik	148	77.44	15.04
	Aşırı koruyucu	108	75.30	16.06
	Otoriter-baskıcı	99	69.45	13.13
	Mükemmeliyetçi	71	77.66	12.27
	Tutarsız	26	70.50	11.49

Tablo 35 incelendiğinde; algılanan ebeveyn tutumu farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapmaları görülmektedir. Tablo 35’de görüleceği üzere; öz-anlayışta en fazla puan ortalaması ebeveyn tutumu mükemmeliyetçi olan ergenlere aittir. Bu değişkende en düşük puan ortalaması ise ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlere ait olduğu görülmektedir. Belirlenen bu not ortalamaları arasında anlamlı farkın olup olmadığı Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36. Ebeveyn tutumuna ilişkin öz-anlayışa yönelik varyans analizi tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öz-anlayış	Gruplar arası	4948.485	4	1237.121	6.038	.001
	Grup içi	91589.904	447	204.899		

Tablo 36 incelendiğinde; algılanan ebeveyn tutumu farklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerine yönelik puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin varyans analizi bulguları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre ebeveyn tutumları farklı olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir, ($F_{4,447} = 6.038$, $p < .01$). Bu farklılığın hangi ebeveyn tutumlarından kaynaklandığını saptayabilmek amacıyla gerçekleştirilen Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın algılanan ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlerin öz-anlayış puan ortalamaları ($\bar{X} = 69.45$, $ss = 13.13$) ile algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan öz-anlayış puan ortalamaları arasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında; algılanan ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve

mükemmeliyetçi olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük olduğu ifade edilebilir.

BÖLÜM V TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma örneklemini oluşturan ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayış puanları arasındaki ilişkiler cinsiyet, not ortalaması, bölüm, okul türü, algılanan ekonomik durum, kardeş sayısı, anne - baba eğitim durumu ve yetiştiği aile tutum değişkenleri açısından elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Yapılan bu araştırma sonuçları çocukluk dönemi örselenme yaşantıları (fiziksel, duygusal ve cinsel istismar) ile öz-anlayış düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin var olduğunu göstermektedir. Bu durum, çocukluk döneminde ihmal ve istismara maruz kalmış ergenlerin kendilerine yönelik sabır, şefkat ve koşulsuz kabul edici durumlarının düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir. Yapılan bu araştırmaya benzer şekilde Tanaka, Wekerle, Schmuck ve Paglia-Boak (2011) tarafından ergenlerle yapılan araştırmada, yüksek fiziksel, duygusal ve cinsel istismar puan ortalamalarına sahip olan ergenlerin düşük düzeyde öz anlayış puan ortalamalarının olduğu görülmüştür. Yine Özyeşil (2011) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada çocukluk döneminde üzücü duygusal veya fiziksel bir yaşantı geçirdiğini belirten bireylerin öz-anlayış puanlarının böyle bir yaşantı geçirmediğini belirten kişilere oranla daha düşük olduğu görülmüştür.

Çocukluk döneminde ihmal ve istismar edilmiş ve gelişim sürecinde yoğun strese maruz kalmış kişiler öz-anlayış göstermeyi yapay ve zor bulurlar. Üzücü psikolojik ve fiziksel yaşantı geçirmiş birçok birey kendilerini iyi hissetmeyi hakemediklerini düşünürler veya kendilerini iyi hissetmek konusunda çok fazla çaba sarfetmezler. Ayrıca onlar için güvenli seviyede bile olsa duygusal acı yaşamak zor olabilir. Acı veren duygular önceki duyguların yerini alır. Çocukluk döneminde üzücü psikolojik ve fiziksel yaşantılar yaşamış olan bireyler, diğer insanlara veya özellikle hayvanlara ve çocuklara karşı şefkat ve anlayış gösterirlerken kendilerine karşı şefkatli olma konusunda başarısız olabilmektedirler (Germer, 2009).

Bu çalışmada da, ergenlerin algılanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yaşantıları alt ölçeklerinde cinsiyetler açısından anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığını göstermektedir. Ancak yapılan bazı araştırmalar, ergenlerin algılanan fiziksel istismar boyutunun cinsiyete göre farklılık göstermekte olduğunu, erkek ergenlerin fiziksel istismara uğrama düzeylerinin kızlara oranla

daha yüksek olduğunu ifade etmektedir (Kulaksızoğlu, 1993; Horton ve Cruise, 2001; Ziyalar, 1993). Çeçen Eroğul ve Türk (2013) tarafından ergenlerle yapılan araştırmada fiziksel istismar açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmazken, duygusal ve cinsel istismar açısından erkek ergenlerin kızlara oranla daha yüksek puan ortalamalarının olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsel istismarın özellikle kızlarda daha fazla olduğu (Keskin ve am, 2005) yönünde bulgular vardır. Diğer yandan bu araştırmayla paralellik gösteren zcan (2010) tarafından yapılan araştırma istismar ve ihmalle karşılaşma durumu açısından cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre; notları 60'ın altında olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri notları 61 ile 80 arasında değişen ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ek olarak, algılanan duygusal istismar açısından da; notları 40'ın altında olan ergenlerin notları 81'in üzerinde olan ergenlerden anlamlı biçimde duygusal istismar düzeyi açısından daha yüksek oldukları görülmüştür. Algılanan cinsel istismar düzeyinde notları 41 ile 60 arasında olan ergenlerin notları 61 ile 80 arasında olan ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmamıza benzer şekilde, Altuntaş (2013) tarafından niversite öğrencileriyle yapılan çalışmada kendini az başarılı bulan öğrencilerin çok başarılıyım diyen öğrencilere oranla algılanan çocukluk örselenme yaşantıları puan ortamlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Tüm bu bulgular ışığında araştırmamıza göre çocukluk ağı algılanan örselenme yaşantılarının başarı düzeyinin çok önemli bir yordayıcısı olduğunu ifade edebiliriz.

Bu araştırma sonuçlarına göre sözel, eşit ağrılık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları, aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları saptanmıştır. İncelenen literatür araştırmasında ergenlerin devam ettikleri bölümler ile çocukluk örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiye değinen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Konu ile ilgili farklı örneklerde yeni araştırmaların yapılmasının faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları, aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları bulunmuştur. Ancak Altuntaş (2013) tarafından ergenlerle yapılan araştırmada Anadolu lisesine devam eden ergenlerin algılanan duygusal istismar puan

ortalamalarının mesleki teknik ve fen liselerine devam eden ergenlere oranla daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca meslek lisesine devam eden ergenlerin algılanan duygusal istismar puan ortalamalarının fen lisesine devam eden ergenlere daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada yapılan bu araştırmaya paralel olarak algılanan fiziksel ve cinsel istismar açısından farklı lise türlerine devam eden ergenlerde anlamlı farklılıklar görülmemiştir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, kendilerini düşük ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeyleri kendilerini orta ve yüksek ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı görülmüştür. Benzer şekilde algılanan fiziksel ve duygusal istismar açısından düşük gelir gruplu aile ortamlarındaki ergenlerin orta ve yüksek gelir grubundakilere oranla çocukluk çağı istismarının fazla olduğu ifade eden araştırmalar mevcuttur (Bekçi, 2006; Er, 2010; Kristensen ve Lau, 2007; Özcan, 2010). Ekonomik gelir düzeyinin, temel beslenme ve barınmadan başlayarak; eğitim alma, iş sahibi olma ve yaşam kalitesi üzerinde çok büyük etkisi olduğu ifade edilebilir. Bu etkinin boyutunu düşündüğümüzde gelir düzeyinin çocukluk çağı örselenme yaşantısı üzerindeki etkisi daha anlaşılır olabilmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre altı ve üzeri kardeş sayısına sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri, 4 kardeş ve altında kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, 6 ve üzeri kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de 2 kardeşe sahip ergenlerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından kardeş sayısının farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçların ortaya çıkmasının sebebi kalabalık aile ortamlarında evdeki alan darlığının, ebeveynin ilgi ve kontrol eksikliği olabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarıyla uyumlu kardeş sayısının fazla olduğu ergenlerin çocukluk çağı örselenmelerinin yüksek olduğunu ifade eden araştırmalar (Arslan ve Alparslan, 1999; Karadeniz, 2008) varken anlamlı ilişkilerin olmadığını ifade eden araştırmalar (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban, 2006; Çelik, 2010) da mevcuttur.

Bu araştırma sonuçlarına göre; annesi yüksek okul ve üzeri eğitim durumuna sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri annesi lise mezunu olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, annesi

ilkokul mezunu olan ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de annesi lise mezunu olan ergenlerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocuklarına karşı daha olumlu, destekleyici tavırlar sergilemeleri beklenebilecek bir durumdur. Bu araştırma sonuçlarında annesi ilkokul mezunu olan ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin, annesi lise mezunu olan ergenlerden anlamlı biçimde yüksek olması beklenen bir durumdur. Ancak annesi yüksekokul ve üzeri eğitim durumuna sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri, annesi lise mezunu olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olması beklentilerle çelişmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çalışma hayatında yer almaları, yoğun çalışma saatleri nedeniyle stresli ve gergin olup, aileleri ile yeterince ilgilenememelerinin etkili olmuş olabileceği değerlendirilmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre, babalarının eğitim durumları farklı olan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları bulunmuştur. Turan (2014) tarafından lise öğrencileriyle yapılan araştırmada da benzer bulgular elde edilmiş, algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından ergenlerin puan ortalamaları baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir. Ancak Aydın ve İşmen (2003) tarafından erkek ergenlerle yapılan bir araştırmada ergenlerin babalarının eğitim düzeyi azaldıkça fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar yaşantılarının arttığı bulunmuştur. Çocukluk örselenme yaşantıları alt boyutlarının baba eğitim durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaması beklentimizle çelişmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre; algılanan ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri, algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ek olarak, algılanan duygusal istismar açısından da; tutarsız ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin, demokratik, aşırı koruyucu, otoriter-baskıcı ve mükemmeliyetçi ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerden anlamlı biçimde duygusal istismar düzeyi açısından daha yüksek oldukları saptanmıştır. Bu durumun tutarsız anne baba tutumunun hakim olduğu ortamda anne babanın bazen aşırı hoşgörülü, serbest, bazen engelleyici, baskıcı, cezalandırıcı, kararsız ve süreklilik göstermemesi (Aydın, 2007) ve Pillado ve arkadaşlarının (2010) ifade ettiği

üzere destekleyici ve istikrarlı bir aile ortamının çocuğun ihmali ve istismarında önleyici bir faktör olduğu düşünüldüğünde bu durum daha anlaşılır olmaktadır.

Algılanan cinsel istismar düzeyinde otoriter-baskıcı ebeveyn tutumu olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Otoriter anne baba tutumunun var olduğu ortamda yetişen ergenler sürekli anne babalarının sıkı kontrolleri altında bulduklarından kendi duygu ve düşüncelerini paylaşmakta zorluk yaşayabilirler ve yaşadıkları durumları aileleriyle paylaşamayabilirler. Cinsel örselenme yaşantı puanlarının yüksek olması bu açıdan değerlendirilebilir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, erkek ergenlerin kız ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek öz-anlayış düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Araştırma bulgularıyla uyumlu şekilde Neff (2003b) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin öz anlayış düzeylerinin kadınlara oranla yüksek olduğu görülmüştür. Ancak Dilmaç, Deniz ve Deniz (2009) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından öz anlayış düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde Özyeşil (2011)'in üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeni açısından öz-anlayış puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı saptanmıştır. Ancak Germer (2009) tarafından belirtildiği üzere kadınların erkeklerle kıyaslandığında daha empatik ve şefkatli olmaları nedeniyle, kadınların daha öz anlyışlı olması beklenen bir durumdur fakat araştırmamızın bulgusu bu düşünce ile çelişmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, notları 40'ın altında olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri notları 81'in üzerinde olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularını destekler nitelikte Akkaya (2011) tarafından ortaöğretim öğrencileriyle yapılan çalışmada akademik başarı düzeyi başarılı olan öğrencilerin öz-anlayış puan ortalamalarının akademik başarı düzeyleri başarısız olan öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre ergenlerin kendi hata ve kusurlarına karşı şefkat ve sevecenlikle yaklaşmalarının akademik başarılarını artırabileceği ifade edilebilir.

Bu araştırma sonuçlarına göre sözel, eşit ağırlık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları görülmüştür. İncelenen literatür çalışmasında ergenlerin devam ettikleri bölüm ve öz anlyış düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen doğrudan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Konu ile ilgili yeni ve farklı örneklerde yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırma sonuçlarına göre Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları başka bir ifadeyle aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları saptanmıştır. Benzer şekilde, Çırpan (2017) üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada mezun olunan okul türüne göre üniversite öğrencilerinin öz anlayış düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu durum sebebi araştırmamıza katılan ergenlerin tamamının devlet lisesinden ve benzer sosyal sınıflara mensup olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bu araştırma sonuçlarına göreöz-anlayış düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Araştırma bulgularını destekleyen çalışma Eker (2011) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin öz-anlayış düzeylerinin algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak sosyo-ekonomik seviyenin yükseldikçe ergenlerin öz-anlayış seviyelerinin yükselmesi beklenebilir. Dolayısıyla bu değişkenle ilgili genelleme yapılabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Buaraştırma sonuçlarına göre, kardeş sayılarıfarklı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Yapılan bu araştırmayla paralel şekilde Özyeşil (2011) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada kardeş sayısının bireylerin öz-anlayışları üzerinde etkili olmadığı sonucu görülmüştür. Buna göre kardeş sayısının bireylerin öz-anlayışları üzerinde etkili olmadığı sonucu ortaya konabilir. Ancak bu konuda genelleme yapabilmek için farklı örneklemeler üzerinde yeni araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Buaraştırma sonuçlarına göre, öz-anlayış düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Benzer sonuç Taki (2009)'nin üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada da görülmüştür.

Bu araştırma sonuçlarına göre, babalarının eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri babalarının eğitim durumları ilkokul ve ortaokul olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük oldukları görülmüştür. Ancak Taki (2009)'nin üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada katılımcıların baba eğitim durumu ile öz-anlayışları arasında anlamlı derecede bir ilişki bulunamamıştır. Farklı örneklemeler üzerinde yeni araştırmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre; algılanan ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Taki (2009) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada da benzer sonuçlar bulunmuş;demokratik anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin öz-anlayış gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini, koruyucu ve otoriter anne baba tutumlarının ise öğrencilerin öz-anlayış gelişimlerini olumsuz etkilediği görülmüştür. Bu durumun ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ebeveynlerin çocuklarla tartışmadan, anlaşmadan, bir anlamda pazarlık etmeden, onların istediklerini hiçbir şekilde kabul etmeksizin, kural ve emirleri çok sıkı uygulamalarından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Neff (2003b) belirttiğine göre çocuklarına duyarlılıkla yaklaşan ebeveynler, onların kendilerine zarar vermelerine izin vermez ve sağlıklı gelişimlerini sağlamak amacıyla çocuklarının pek hoşlanmayabileceği bazı sınırlamalar getirirler. Ebeveynlerin bu davranışları çocuklarını yargılamayı veya cezalandırmayı amaçlamaz aksine çocukların daha iyi olmaları için sevgi, şefkat ve ilgi vermeyi amaçlamaktadır.

Öz-anlayış ile ergenlerin ve de genç yetişkinlerin iyilik hali arasında güçlü bir ilişki vardır. Yapılan araştırmalar öz-anlayış düzeyi düşük genç ve genç yetişkinlerin kendilerine olumsuz baktıklarını göstermektedir. Genç ve genç yetişkinlerdeki bu kendine olumsuz bakışları yıkıma neden olabilir. Genç ve genç yetişkinlerdeki kendine bakış biçimini doğuran öz-anlayıştır. Genç ve genç yetişkinler arasındaki öz-anlayış farklılığının belirleyicileri de aile içi ilişkiler ve bilişsel faktörlerdir. Sonuçta öz-anlayış, aile içi ilişkilere, bilişsel faktörler ve iyilik halindeki bağlantılara dayanmaktadır (Neff & McGehee, 2009).

BÖLÜM VI SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak genel sonuçlara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

1. Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile öz-anlayış düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkilerin var olduğu bulunmuştur.
2. Kız ve erkek ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının fiziksel, duygusal ve cinsel istismar boyutlarında birbirlerine benzer düzeyde oldukları bulunmuştur.
3. Notları 60'ın altında olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri notları 61 ile 80 arasında değişen ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Algılanan duygusal istismar açısından da; notları 40'ın altında olan ergenlerin notları 81'in üzerinde olan ergenlerden anlamlı biçimde duygusal istismar düzeyi açısından daha yüksek oldukları saptanmıştır. Algılanan cinsel istismar düzeyinde ise notları 41 ile 60 arasında olan ergenlerin notları 61 ile 80 arasında olan ergenlere göre anlamlı biçimde daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
4. Sözel, eşit ağırlık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından aralarındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadıkları bulunmuştur.
5. Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları bulunmuştur.
6. Kendilerini düşük ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeyleri, kendilerini orta ve yüksek ekonomik duruma sahip olarak algılayan ergenlerin algılanan fiziksel ve duygusal istismar düzeylerinden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı bulunmuştur.
7. Altı ve üzeri kardeş sayısına sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri 4 kardeş ve altında kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden

anlamli biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, 6 ve üzeri kardeş sayısına sahip ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de 2 kardeşe sahip ergenlerden anlamli biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından kardeş sayısının farklı olmasının anlamli biçimde farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

8. Annesi yüksekokul ve üzeri eğitim durumuna sahip olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri annesi lise mezunu olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamli biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, annesi ilkököl mezunu olan ergenlerin algılanan duygusal istismar düzeylerinin de annesi lise mezunu olan ergenlerden anlamli biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak, algılanan cinsel istismar düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının anlamli biçimde farklılık yaratmadığı bulunmuştur.
9. Babalarının eğitim durumları farklı olan ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının algılanan fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları bulunmuştur.
10. Algılanan ebeveyn tutumu tutarsız olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeyleri algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin algılanan fiziksel istismar düzeylerinden anlamli biçimde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Algılanan duygusal istismar açısından da; tutarsız ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerin, demokratik, aşırı koruyucu, otoriter-baskıcı ve mükemmeliyetçi ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlerden anlamli biçimde daha yüksek oldukları bulunmuştur. Algılanan cinsel istismar düzeyinde otoriter-baskıcı ebeveyn tutumu olan ergenlerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ergenlere göre anlamli biçimde daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.
11. Cinsiyet değişkeni açısından erkek ergenlerin kız ergenlere göre anlamli biçimde daha yüksek öz-anlayış düzeyine sahip oldukları bulunmuştur.
12. Not ortalamaları 40'ın altında olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri notları 81'in üzerinde olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamli biçimde daha düşük olduğu bulunmuştur.
13. Sözel, eşit ağırlık ve sayısal bölümlerine devam eden ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları bulunmuştur.

14. Anadolu, mesleki ve teknik ile fen liselerinde öğrenim gören ergenlerin öz-anlayış düzeyleri açısından birbirlerine yakın düzeyde oldukları bulunmuştur.
15. Öz-anlayış düzeyi açısından ekonomik durumun düşük, orta ya da yüksek olmasının ergenlerde anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı bulunmuştur.
16. Öz-anlayış düzeyi açısından kardeş sayısının farklı olmasının ergenlerde anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı bulunmuştur.
17. Öz-anlayış düzeyi açısından anne eğitim durumunun farklı olmasının ergenlerde anlamlı biçimde farklılık yaratmadığı bulunmuştur.
18. Babalarının eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri, babalarının eğitim durumları ilkokul ve ortaokul olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük olduğu bulunmuştur.
19. Babalarının eğitim durumu yüksekokul ve üzeri olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri babalarının eğitim durumları ilkokul ve ortaokul olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük oldukları bulunmuştur.
20. Algılanan ebeveyn tutumu otoriter-baskıcı olan ergenlerin öz-anlayış düzeyleri algılanan ebeveyn tutumu demokratik, aşırı koruyucu ve mükemmeliyetçi olan ergenlerin öz-anlayış düzeylerinden anlamlı biçimde daha düşük olduğu bulunmuştur.

ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar dikkate alınarak önerilerde bulunulmuştur. Öneriler önce araştırmacılara, sonra uygulamacılara yönelik olmak üzere iki başlık altında sunulmaktadır.

a. İleride Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler

Araştırma İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunanağırlıklı olarak alt ve orta sosyoekonomik özelliklere sahip 457ergen üzerinde yapılmıştır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı demografik özelliklere sahip öğrencilere de bu araştırma uygulanabilir.

Bu çalışma sadece lise öğrencilerine uygulanmış olup aynı değişkenler resmi kayıtlara geçmiş istismar yaşantılarına sahip ergenlere de uygulanabilir.

Batıda 2003 yılında başlayan öz-anlayışla ilgili araştırmalar ülkemizde oldukça yeni olup, ergenlerde öz-anlayışın nasıl yapılandığını ve nasıl geliştiğini, öz-anlayış ile ergenlerin sosyal ilişkilerini, başarı durumunu, yaratıcılığı, iş ve yaşam doyumunu ve hayatın çeşitli anlarında görülen öz-anlayışın etkisini olumlu-olumsuz sonuçları ile ilişki kurarak yeni araştırmalar yapılabilir.

b. Alanda Çalışan Uzmanlara İlişkin Öneriler

Çocuğa yönelik istismarın erken dönemde saptanabilmesi için “Çocuk İstismarı ve İhmalini Tanılama, İzleme ve Değerlendirme Ekiplerinin” olduğu merkezler kurulmalıdır. Bu merkezlerde hızlı ve doğru bir değerlendirme için disiplinler arası bir önleme yaklaşımı benimsenmeli ve Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı'ndan sorumlular ve gönüllü kişiler ve kuruluşlar birlikte çalışmalıdır. Söz konusu ekipler tarafından, ev ziyaretleri yapılmalı, istismar ve ihmal açısından risk altındaki aile ve çocuklar tespit edilmeli ve aileler bilinçlendirilmelidir. İstismar ve ihmal davranışını ortaya çıkaran nedenler aileler ile paylaşılarak çözüm yolları için “danışmanlık hizmetleri” verilmelidir.

Okullarda psikolojik danışmanlar tarafından öğrenciler çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmeli ve şiddete maruz kaldıklarında nerelere başvurabilecekleri ile ilgili bilgiler detaylı olarak verilmelidir. Okullarda istismarla ilgili tarama çalışmaları yapılarak risk altındaki öğrenciler saptanmalı, bu öğrencilere ve ailelerine yönelik sosyal destek ve bilgilendirmeyi içeren önleme çalışmaları yapılmalıdır.

Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin çocukluk örselenmeleri ile öz-anlayışları arasında negatif yönlü ilişki saptandığından dolayı alanda çalışan uzmanlar ergenlerin öz-anlayışlarını arttırma adına grup rehberliği veya grubla psikolojik danışma çalışmaları yapabilirler.

KAYNAKÇA

- Ackard, D. M. ve Neumark-Sztainer, D.(2003). Multiple sexual victimizations among Adolescent boys and girls: prevalence and associations with eating behaviors and Psychological health.*Journal of Child Sexual Abuse, 12*, 17–37
- Akın, A. (2008). Self-compassion and achievement goals: A structural equation modeling approach. *Eurasian Journal of Educational Research, 31*, 1-15
- Akın, A. (2009),Akılcı duygusal davranışçı terapidaklı grupla psikolojik danışmanın Psikolojik iyi olma ve öz-duyarlık üzerindeki etkisi, Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Akkaya, Ç. (2011), Ortaöğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ve öz-duyarlık düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Altuntaş, S. (2013), Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları İle Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Alvy, L.M., Hughes, T.L., Kristjanson, A.F. ve Wilsnack, S.C. (2013). Sexual identity group differences in child abuse and neglect. *Journal of Interpersonal Violence, 20*, 1-24
- Ashby, J.S.,ve Kottman, T. (1996). Inferiority as a distinction between normal and neurotic perfectionism. *Individual Psychology, 52* (3),237-245
- Aslan, H.S. ve Alpaslan N.Z. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı, *Türk Psikiyatri Dergisi, 10* (4),275-285
- Arnett, J. (2006). Emerging adulthood: Understanding the new way of coming of age.Coming Of age in the 21st century. In J. Arnett, & J. Tanner, (Ed.). American Psychological Association: Washington, DC
- Aydın, O.ve İşmen, A. (2003). 18-25 yaş grubu erkeklerde çocukluk çağı örselenme yaşantısının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 18*, 7-20
- Aydın, B. (2005). Çocuk ve ergen psikolojisi (2. Baskı). İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım
- Aydın, M.Z. (2007). Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınevi

- Bacanlı, H. (1999). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Alkım Yayınları
- Baer, R. A. (2003). Mindfulness training as a clinical intervention: A conceptual and empirical review. *Clinical Psychology, 10(2)*, 125-143
- Barret-Lennard, G. T. (1997). The recovery of empathy - toward others and self. (In.A.C. Bohart, & L. S. Greenberg, (Ed.). Empathy reconsidered: New Directions in psychotherapy . Washington, D.C.: American Psychological Association
- Baumeister, R. F., Smart, L. ve Boden, J. M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high self-esteem. *Psychological Review, 103(1)*, 5-33
- Bekçi, B. (2006), İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Aile İçi Çocuk İstismarı ve Öfke Tetikleyicileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bensel, W.R., (1984). Definitions of Child Neglect and Abuse. *Juvenile and Family Court Journal, 23-31*
- Belsky, J. (1980). Child Maltreatment: an ecological integration. *American Psychologist, 35*, 320-335
- Bilir, Ş., Dabanlı, D. (1990). Ergenlik Çağındaki Sosyal Gelişime Aile Tutumlarının Etkisi, Aile Yazıları (Der. Dikeçligil , B., Çiğdem, A.). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları: Ankara
- Blatt, S. J., Quinlan, D. M., Chevron, E.S., McDonald, C. ve Zuroff, D.D. (1982). Dependency and self-criticism. *Psychological dimensions of depression. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 50 (1)*, 113-124
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu İ. ve Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal, 44 (2)*, 100-106
- Boutwell, B.B., Franklin, C.A., Barnes, J.C. , ve Beaver, K.M. (2011). Physical punishment and childhood aggression: The role of gender and gene-environment interplay. *Aggressive Behavior, 37*, 559-568
- Bowlby, J. (1998). Attachment and Loss Series : Volume I Attachment. London: Pimlico
- Bozkurt, N. (2004). Bir grup üniversite öğrencisinin depresyon ve kaygı düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim, 29 (133)*, 52-59
- Brassard, M.R., ve Gelardo, M.S., (1987). Psychological maltreatment: The unifying construct

- in child abuse and neglect. *School Psychology Review*, 16,127-136
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, July, 513-531
- Brown, B. (1999). *Soul without shame : A guide to liberating yourself from the judge within*. Boston: Shambhala Publications
- Burgess, A.W., ve Hartman, C.R., (2005). *Child Maltreatment Theory and Research on the Causes and Consequences of Child Abuse and Neglect.* (In D. Cicchetti, & V. Carlson, (Ed.). New York: Cambridge University Press
- Buss, D.M. (2000). The evolution of happiness. *American Psychologist*, 55 (1), 15-23
- Calder, J., Mc Vean, A. , ve Yang, W. (2010). History of abuse and suicidal ideation: Results from a population based study. *Journal of Family Violence*, 25, 205-214
- Cansever, A.B. (2013). Ergenlerin İnternet Kullanımının Toplumsal İlişkilerinde Yarattığı Sorunlar. M. Kalkan, ve C. Kaygusuz, (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık
- Cicchetti, D., ve Carlson, V. (2005). Child maltreatment theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect. In D. Cicchetti & V. Carlson, (Ed.). Cambridge University Press: New York
- Cicchetti, D., ve Valentino, K. (2006). *An ecological-transactional perspective on child maltreatment*. New Jersey: John Wiley and Sons
- Chen, S., ve Scannapieco, M. (2006). Early childhood maltreatment: Substantiation related to family risk and intervention factors. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23, 343-355
- Chen, S., ve Scannapieco, M. (2008). Early childhood maltreatment : Substantiation related to family risk and intervention factors. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23, 343-355
- Chodron, P. (1997). *When things fall apart: Heart advice for difficult times*. Boston: Shambhala Publications
- Clay, A. (2003). Keeping it real black youth, hip-hop culture, and black identity. *American Behavioral Scientist*, 46, 1346–1358
- Colman, A.R., ve Widom, S.C. (2004). Childhood abuse and neglect and adult intimate relationships: a prospective study. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1133–1151
- Conte, J. R., (1984). Progress in treating the sexual abuse of children. *Social Work*, 258-263
- Corso, P.S., Edwards, V.J., Fang, X. ve Mercy, J.A. (2008). Health related quality of life among adults who experienced maltreatment during childhood. *American Journal of Public Health*, 98, 1094- 1100

- Cüceloğlu, D. (1992). İnsan ve davranışı .İstanbul : Remzi Kitabevi
- Çankaya, B., Talbot, N.L., Ward, E.A. ve Duberstein, P.R. (2012). Parental sexual abuse and suicidal behavior among women with major depressive disorder. *Canadian Journal of Psychiatry*, 57, 45-51
- Çeçen Eroğlu, A.R.,ve Türk, Ş.B. (2013). Ergenlerde çocukluk örseleme yaşantıları ve öfke ifade tarzları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 10 (1), 1421-1439
- Çelik, B.Ç. (2010), Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Örseleme Yaşantılarının Kendilik Algısı ve Boyun Eğici Davranışlar Üzerine Etkisi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Çelik, B. Ç., ve Odacı, H. (2012). Theeffect of experience of childhoodabuseamong university students on self-perceptionandsubmissivebehavior. *ChildrenandYouth Services Review*, 34, 200–204
- Çırpan, E. (2017), Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ve öz anlıyış düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul.
- Deci, E. L.,ve Ryan, R. M. (1995). Human autonomy: The basis for true self-esteem. In M. H. Kernis, (Ed.). Efficacy, agency, and self-esteem. New York: Plenum Press
- Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk utanç arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99
- Deniz, M. E.,Kesici,Ş. ve Sümer, A.S. (2008). The Validity and Reliability Study of the Turkish Version of Self-Compassion Scale. *An International Journal of Social Behavior and Personality*, 36 (9), 1151–1160
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *Adolesan Sağlığı II Sem Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21
- Dılmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M.E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları ile Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18), 9-24
- Dixon, L., Browne, K., ve Giachritsis, C.H. (2009). Patterns of risk and protective factors in the intergenerational cycle of maltreatment. *Journal of Family Violence*, 24, 111-122
- Eker, H. (2011), Üniversite öğrencilerinin öz-duyarlık ve duyarlı sevgi düzeylerinin ebeveyn

tutumları açısından incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Ekşi, A. (1982). Gençlerimiz ve sorunları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları

Ekşi, A. (1990). Çocuk , Genç, Ana ve Babalar. (1. Basım). Ankara : Bilgi Yayınevi

Er, T. (2010), Cinsel İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Anksiyete, Depresyon ve Benlik Algısı Açısından Karşılaştırılması, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Felson, R.B. ve Lane, K. J. (2009). Social learning, sexual and physical abuse and adult crime. *Aggressive Behavior*, 35, 489-501

Gallatin, J. (1995). Ergenlik kuramları, ergenliği anlamak. B. Onur, (Ed.). Ankara: İmge Kitabevi

Gander, M. J. ve Gardiner, H.W. (1995). Çocuk ve ergen gelişimi. B. Onur, (Ed.). Ankara: İmge Kitabevi

Garbarino, J. A. (1976). A preliminary study of some ecological correlates of child abuse: The impact of socio economic stress on mothers. *American Journal of Orthopsychiatry*, 47, 372-381

Germer, C. K. (2009). The mindful path to self-compassion: Freeing yourself from destructive thoughts and emotions. New York: The Guilford Press

Greenberg, L. S. (1998). Allowing and accepting painful emotional experiences. *International Journal of Action Methods*, 51(2), 47-62

Greenberg, L. S., Korman, L. M., ve Paivio, S. C. (2001). Emotion in humanistic psychotherapy. D. J. Cain, ve J. Seeman, (Ed.). Humanistic psychotherapies: Handbook of research and practice. Washington, DC: American Psychological Association

Greenberg, L. S., Rice, L. N., ve Elliott, R. (1993). Facilitating emotional change: The moment-by-moment process. New York: The Guilford Press

Grossack, M. (1974). The revolutionary social philosophy of Albert Ellis. *Rational Living*, 9(2), 17-21

Gutierrez, S. E., ve Todd, M. (1997). The impact of childhood abuse on treatment outcomes of substance users. *Professional Psychology, Research & Practice*, 28, 348-354

Furman, W., ve Buhrmester, D. (1992). Age and Sex Differences In Perceptions of Personal Relationships. *Child Development*, 63, 103-115

- Hayes, S. C. (2002a). Acceptance, mindfulness, and science. *Clinical Psychology, 9(1)*, 101-106
- Hayes, S. C. (2002b). Buddhism and acceptance and commitment therapy. *Cognitive and Behavioral Practice, 9(1)*, 58-66
- Haugaard, J.J. (2000). The Challenge of Defining Child Sexual Abuse. *American Psychologist, 55(9)*, 1036-1039
- Heim, C., ve Nemeroff, C. B. (2001). The role of childhood trauma in the neurobiology of mood and anxiety disorders: Preclinical and clinical studies. *Biological Psychiatry, 49*, 1023-1039
- Horney, K. (1950). Self-hate and self-contempt. In *Neurosis and human growth: The struggle toward self-realization*. New York: W. W. Norton & Company
- Horton, C.B., ve Cruise, T. (2001). *Child abuse and neglect: The school's response*. New York : Guilford
- Iwaniec, D.(2006). *The Emotionally Abused and Neglected Child. Identification, Assessment and Intervention: A Practice Handbook*. England : John Wiley & Sons Ltd
- Jeon, H., Lee, K., ve Kwon, S. (2016). Investigation of the Structural Relationships Between Social Support, Self-Compassion, and Subjective Well-Being in Korean Elite Student Athletes. *Psychological Reports, 119:1*, 39-54
- Johnson, C. F. (1990). Inflicted injury versus accidental injury. *Pediatric Clinics of North America, 37*, 719-814.
- Johnson, F.C. (2004). Child sexual abuse. *Lancet, 364*, 462-470
- Jordan, J. V. (1989). Relational development: Therapeutic implications of empathy and shame. Paper presented at the Stone Center Colloquium
- Jordan, J. V. (1997). Relational development through mutual empathy. A.C. Bohart, & L. S. Greenberg, (Ed.). *Empathy reconsidered: New directions in psychotherapy*. Washington, D.C.: American Psychological Association
- Kaplan, M. J., ve Klinetob, N. A. (2000). Childhood emotional trauma and chronic posttraumatic stress disorder in adult outpatients with treatment-resistant depression. *Journal of Nervous and Mental Disease, 188*, 596-601
- Karadeniz, S. (2008), Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık

Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti

Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., ve Silver, H. K. (1962).

The battered child syndrome. *Journal of the American Medical Association*, 181, 17–24

Kendall-Tackett, K. (2012). Handbook of child sexual abuse. Identification, Assessment and treatment. P. Goodyear-Brown, (Ed.). The longterm health effects of child sexual abuse. New Jersey: John Wiley & Sons

Keskin, G., ve Çam, O. (2005). Çocuk Cinsel İstismarına Psikodinamik Hemşirelik Yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43(3), 118-125

Kılıçarslan, F. (2010). Çocuk ve Aile Sorunlarının Terapi ile Tedavisi (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık

Kinnear, K.L. (2007). Childhood sexual abuse.A Reference Handbook. Oxford: ABC-Clío

Kirkpatrick, K. L. (2005), Enhancing self-compassion using a gestalt two-chair Intervention. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Texas, Austin.

Konstam, V. (2007). Emerging and Young Adulthood. Springer Science. Boston: Business Media

Kornfield, J. (1993). Generosity, codependence, and fearless compassion. In a path with heart : A guide through the perils and promises of spiritual life. New York: Bantam Books

Koptagel-İlal, G. (2001). Davranış Bilimleri Tıpsal Psikoloji. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri

Kristensen, E., ve Lau, M. (2007). Women with a history of child sexual abuse: Long term social and psychiatric aspects. *Normic Journal of Psychiatry*, 61, 115-120

Kristensen, E. ve Lau, M. (2011). Sexual function in women with a history of intra-familial childhood sexual abuse. *Sexual and Relationship Therapy*, 26, 229-241

Kulaksızoğlu, A. (1993). Bir Grup Gencin Ailede ve Okulda Karşılaştığı Bedensel Olarak Fena Muamele İle İlgili Bir Araştırma. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 87-96

Kulaksızoğlu, A. (1999). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul : Remzi Kitabevi

Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik psikolojisi. (6. Basım). İstanbul : Remzi Kitabevi

Lev-Wiesel, R. (2008). Child sexual abuse: A critical review of intervention and treatment modalities. *Children and Youth Services Review*, 30(6), 665–673

Maniglio, R. (2011). The role of child sexual abuse in the etiology of suicide and non-suicidal self-injury. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 124, 30-41

Marlatt, G. A., ve Kristeller, J. L. (1999). Mindfulness and meditation. W.R., Miller, (Ed.).

- Integrating spirituality into treatment. Washington D.C.: American Psychological Association
- Martin, J. R. (1997). Mindfulness : A proposed common factor. *Journal of Psychotherapy Integration*, 7 (4), 291-312
- McClellan, J. C. (2010). Social Work and Family Violence: Theories, Assessment, and Interventions. London :Springer Publishing Company
- McCoy, M.L., ve Keen,S.M.(2014). Child Abuse and Neglect. New York :Psychology Press
- McNeill, D. P., Morrison, D. A. ve Nouwen, H. J.M. (1982). Introduction. In compassion: A reflection on the Cristian life. New York: Image Books Doubleday
- Mullen, P., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., ve Herbison, G. P. (1996). The Longterm impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse and Neglect*, 20, 7-21
- Mukaddes, N.M. (2000). Çocuk ve ergen psikiyatrisi, ergenlik çağı ruhsal gelişim özellikleri. Ö. Polvan, (Ed.). İstanbul : Nobel Tıp Kitabevleri
- Neff, K. D. (2003a). The development and validation of a scale to measure self-compassion. *Self and Identity*, 2(3), 223-250.
- Neff, K. D. (2003b). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2(2), 85-102
- Neff, K. D., Hseih, Y., ve Dejithirat, K. (2005). Self-compassion, achievement goals, and coping with academic failure. *Self and Identity*, 4, 263–287
- Neff, K. D., Kirkpatrick, K.L. ve Rude, S. S. (2007). An examination of self compassion in relation to positive psychological functioning and personality traits. *Journal of Research in Personality* , 41, 908-916
- Neff, K. D. ve McGehee, P. (2009). Self- Compassion, and Psychological Resilience among Adolescents and Young Adults. *Self and Identity*. USA: Psychology Pres
- Nisker, W. (1998). Mindfulness: The opposable thumb of consciousness. In Buddha's nature: A practical guide to discovering your place in the cosmos . New York: Bantam Books
- Noll, J.G., Zeller, M.H., Trickett, P.K. ve Putnam, F.W. (2007). Obesity risk for female victims of childhood sexual abuse: A prospective study. *Pediatrics*, 120, 61-67
- Oshri, A., Tubman, J.G. ve Burnette, M.L. (2012). Childhood maltreatment histories, alcohol and other drug use symptoms and sexual risk behavior in a treatment sample of adolescents. *American Journal of Public Health*, 102, 250-257
- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1992). Gençlik. İstanbul : İletişim Yayınları

- Özcan Can, M. (2010), İstismar ve İhmalin Çocuklar Üzerindeki Fiziksel ve Psikolojik Etkilerinin İncelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özyeşil, Z. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayış Düzeylerinin Bilinçli Farkındalık Kişilik Özellikleri ve Bazı değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pillado,O., Kim, T. ve Dierkhising, C.B. (2010). Fact Sheet: Child Maltreatment. Southern California Academic Center of Excellence on Youth Violence Prevention. Riverside: Univesity of California
- Polat, O. (2001). Çocuk ve Şiddet. İstanbul : Der Yayınları
- Post, R., Weiss, S. ve Leverich, G. (1994). Recurrent affective disorder: Roots in developmental neurobiology and illness progression based on changes in gene expression. *Developmentand Psychopathology*, 6, 781-813
- Rellini, A.H., Vujanovic, A.A., Gilbert, M. ve Zvolensky, M.J. (2012). Childhood maltreatment and difficulties in emotion regulation: Associations with sexual and relationship satisfaction among young adult women. *Journal of Sex Research*, 49, 434-442
- Robins, C. J. (2002). Zen principles and mindfulness practice in dialectical behavior therapy. *Cognitive and Behavioral Practice*, 9 (1), 50-57
- Rogers, C. R. (1961). On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy. Boston: Houghton Mifflin Company
- Ronan, K.R., Canoy, D. F. ve Burke, K. J. (2009).Child maltreatment: Prevalence, risk, solutions, obstacles. *Australian Psychologist*, 44, 195-213
- Rosenberg, L. (1999). Breathing with the body. In breath by breath : The liberating practice of insight meditation. Boston : Shambhala
- Rubin, T. I. (1975). Compassion and self-hate: An alternative to despair. New York: D. McKay Co
- Russell, D. (1983). The incidence and prevalence of intra familial and extra familial sexual abuse of female children. *Child Abuse and Neglect*,7, 133-146
- Ryan, R. M.,ve Brown, K. W. (2003). Why we don't need self-esttem: On fundamental needs, contingent love and mindfulness. *Psychological Inquiry*, 14(1), 71-76
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of

- research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166
- Safran, J. D. (1998). Widening the scope of cognitive therapy: The therapeutic relationship, emotion, and the process of change. Northvale, NJ: JasonAronson, Inc
- Salovey, P. Ve Pizarro, D. A. (2003). The value of emotional intelligence. R. J. Sternberg, & J. Lautrey, (Ed.). *Models of intelligence: International perspectives*. Washington, DC: American Psychological Association
- Salzberg, S. (1997). Developing the compassionate heart. In *loving Kindness : The revolutionary art of happiness*. Boston : Shambhala
- Schaffer, A., Yeats, M.T. ve Egeland, B.R. (2009). The relation of emotional maltreatment to early adolescent competence: Developmental processes in a prospective study. *Child Abuse and Neglect*, 33, 36-46
- Selçuk, Z. (1999). Gelişim ve öğrenme, eğitim psikolojisi. (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Senemoğlu, N. (2009). Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya. (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Senn, T.E. ve Carey, M.P. (2010). Child maltreatment and women's adult sexual risk behavior: Childhood sexual abuse as a unique risk factor. *Child Maltreatment*, 14, 324-335
- Scannapieco, M. ve Connel-Carrick,K. (2005). *Understanding child maltreatment: an ecological and developmental perspective*. USA: Oxford University Press
- Schaffer, A., Yeats, M.T. ve Egeland, B.R. (2009). The relation of emotional maltreatment to early adolescent competence: Developmental processes in a prospective study. *Child Abuse and Neglect*, 33, 36-46
- Tanaka, M., Wekerle, C., Schmuck, M. L. ve Paglia-Boak, A. (2011). The linkages among childhood maltreatment, adolescent mental health, and self-compassion in child welfare adolescents. *Child Abuse and Neglect*, 35, 887-898
- Taylor, J. ve Daniel B. (2005). Practice Issues for Health and Social Care. In J. Taylor, & B, Daniel (Ed.). London: Jessica Kingsley Publishers
- Thompson, M.P., Kingree, J.B. ve Desai, S. (2004). Gender differences in long-term health consequences of physical abuse of children: Data from a nationally representative survey. *American Journal of Public Health*, 94, 599-604
- Tuscic, J.S., Flander, G.B. ve Mateskovic, D. (2013). The consequences of childhood abuse.

Pediatrics Today, 9, 24-35

- Turan, A. (2014), Ergenlerde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Yılmazlık Düzeyinin Algılanan Sosyal Destek Açısından İncelenmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2018). Haber Bülteni. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Sayı: 27587
- Varia, R., Abidin, R., ve Dass, P. (1996). Perceptions of abuse: Effects of adult psychological And social adjustment. *Child Abuse and Neglect*, 20, 511-526
- Veldvijk, J., Proper, K., Hoeven-Mulder, H., & Bemelman, W. (2012). The prevalence of physical, sexual and mental abuse among adolescents and the association with BMI status. *BMC public Health*, 12, 840
- Wallace, A. B. (1999). Compassion. In *Boundlessheart: The four immeasurables*. Ithaca, NY: Snow Lion Publications
- Wallerstein, H. (1981). *The penguin dictionary of psychology*. New York : 625 Madison Avenue
- Wispe , L. (1991). *The psychology of sympathy*. New York : Plenum
- Widom, C.Z. (1996). Childhood sexual abuse and its criminal consequences. *Society*, May / June, 47-53
- Wilson, D.R. (2010). Health consequences of childhood sexual abuse. *Perspectives in Psychiatric Care*, 46, 56-64
- Winnicott, D. (1953). Transitional objects and transitional phenomena. *The International Journal of Psychoanalysis*, 34, 89-97
- World Health Organization, (1999). Report of the consultation on child abuse prevention. Geneva, Switzerland: 29-31 March
- Wolfe, D. A. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(3), 282–289
- Yalom, I.D. (2008). *Ergen Terapisi*. İstanbul: Prestij Yayınları
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2002). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. (22. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri anlamak*. (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2006). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul : Remzi

Kitabevi

Yavuzer, H. (2017). Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi. (40.Baskı).

İstanbul : Remzi Kitabevi

Yılmaz,T. M. (2009), Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) ile

Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yörükoğlu, A. (2007). Gençlik Çağı. İstanbul : Özgür Yayınları

Zessin, U., Dickhauser, O. ve Garbade, S. (2015). The relationship between self compassion and well- being: A meta analysis. *Health and Well-being*, 7 (3), 340-364

Zhou, Y., Hallisey, E. ve Freyman, G.R. (2006).Identifying perinatal risk factors for infant maltreatment: An ecological approach. *International Journal of Health Geographics*, 5, 53-65

EKLER

Ek 1.Kişisel Bilgi Formu

Ek.2.Çocukluk Örselenmeleri Yaşantıları Ölçeği (Çöyö) Örnek Maddeler

Ek 3.Öz-Anlayış Ölçeği Örnek Maddeler

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİMDALI

Değerli öğrenciler,

Önünüzde bulunan bu çalışmayüksek lisans tez çalışmasıdır. Tez çalışmamın amacı “Ergenlerin çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının öz anlayış düzeyleri üzerindeki etkisini inceleme” yi hedeflemektedir. Anketi titizlikle doldurmanızı ümit eder, hayatınızda başarılar dilerim.

Doldurulan anketler bilimsel çalışmaya katkı amaçlı yapılmakta ve gizlilik çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Teşekkürler
Psikolojik Danışman Yakup İME

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz:

Erkek () Kız ()

2) Not ortalamanız:

0-40 () 41-60 () 61-80 () 81-100 ()

3) Alanınız:

Sözel () Eşit Ağırlık () Sayısal ()

4) Öğrenim gördüğünüz okul türünüz:

Anadolu Lisesi () Mesleki ve Teknik Lise () Fen Lisesi ()

5) Şu an içinde yaşadığınız ailenizin algılanan ekonomik durumu nedir?

Düşük () Orta () Yüksek ()

6) Kaç kardeşiniz:

1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 ve üzeri ()

7) Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul ()

Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

8) Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Yüksekokul ()

Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

9) Hangi anne baba tutumunda yetiştirildiğinizi düşünüyorsunuz?

Demokrat () Aşırı Koruyucu () Otoriter,Baskıcı () Mükemmeliyetçi () Tutarsız () İhmalkar ()

Sevgili öğrenciler , aşağıda her bireyin yaşayabileceği bazı olaylar sıralanmıştır. Bu olayların sizin hayatınızda meydana gelme sıklığını yaşantılarınızı değerlendirerek işaretleyiniz.Katılımınız için teşekkür ederim.		Hiçbirzaman(1)	Nadiren(2)	Bazen(3)	Sıklıkla(4)	Çok sık(5)
1	Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.					
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissedirdim.					
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.					
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.					
5	Ben çocukken, ailemde bana bağırp çağırın biri vardı.					
6	Ben çocukken, annem ya da kardeşlerim dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.					
7	Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.					
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.					
15	Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardır.					
16	Ben çocukken, ailemdelikler beni, bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.					

ZORLUKLAR KARŞISINDA KENDİME GENEL OLARAK NASIL DAVRANIYORUM?

	Hemen Hiçbir	Nadiren	Arasura	Çoğu Zaman	Hemen Hemen Her Zaman
	1	2	3	4	5
1. Kendimi kötü hissettiğimde, kötü olan her şeye takılma eğilimim vardır.					
2. İşler benim için kötü gittiğinde zorlukların yaşamın bir parçası olduğunu ve herkesin bu zorlukları yaşadığını görebilirim.					
3. Yetersizliklerimi düşünmek kendimi daha yalnız ve dünyadan kopuk hissetmeme neden olur.					
4. Duygusal olarak acı yaşadığım durumlarda kendime sevgiyle yaklaşmaya çalışırım.					
5. Benim için önemli bir şeyde başarısız olduğumda, yetersizlik hisleriyle tükenirim.					
6. Kötü hissettiğimde, dünyada benim gibi kötü hisseden pek çok kişi olduğunu kendi kendime hatırlatırım.					
7. Zor zamanlar geçirdiğimde kendime daha katı (acımasız) olma eğilimindeyim.					
8. Herhangi bir şey beni üzdüğünde hislerimi dengede tutmaya çalışırım.					
9. Kendimi bir şekilde yetersiz hissettiğimde kendi kendime birçok insanın aynı şekilde kendi hakkında yetersizlik duyguları yaşadığını hatırlatmaya çalışırım.					
10. Kişiliğimin sevmediğim yanlarına karşı hoşgörüsüz ve sabırsızım.					
11. Çok sıkıntılıysam, kendime ihtiyacım olan ilgi ve şefkati gösteririm					
12. Kendimi kötü hissettiğimde diğer insanların çoğunun benden mutlu olduğunu düşünme eğilimindeyim.					
13. Acı veren bir şey olduğunda, durumu dengeli bir bakış açısıyla görmeye çalışırım.					